

TOTÁLNÍ REALISMUS

říjen–prosinec 1950

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

* * *

Chtěl jsem si vzpomenout na Marii
ale nemohu
chtěl jsem si vzpomenout na lásku
ale nemohu
chtěl jsem si vzpomenout na soudruhovu popravu
ale venku už svítá
a já jsem zbůhdarma promarnil noc
zatímco to všechno je pryč
a my vlastně nechceme-li umřít
musíme začít znovu

A musíme začít znovu
nechceme-li vlastně umřít
zatímco to všechno je pryč
zbůhdarma jsem promarnil noc
venku už svítá
chtěl jsem si vzpomenout na soudruhovu popravu
ale nemohu
chtěl jsem si vzpomenout na lásku
ale nemohu
chtěl jsem si vzpomenout na Marii

A my musíme začít znovu
zatímco to všechno je pryč
venku už svítá
a já jsem zbůhdarma promarnil noc
chtěl jsem si vzpomenout na lásku
nechci-li vlastně umřít
ale nemohu

* * *

Dnes odpoledne když jsem odjížděl od svého otce
který mě právě vyhodil z domova
smál se uvnitř v tramvaji jeden stařík
a průvodčí škádlil dítě
Jeli jsme kolem dřevěných ohrad a tenisových kurtů
kolem zavřené plovárny
Když jsme přijížděli k Vltavě
zvedl se vítr
který v těchto místech dělá někdy vlny až
třiceticentimetrové

* * *

V Praze se tančí

V Praze je veselo

Česká knižnice
klasická díla v textově spolehlivém vydání
www.kniznice.cz

* * *

Je veselo v Moskvě
a je radost v Praze
Mám rád svou milenku
a jsme veselí spolu
Krásné je jarní počasí
a jsou veselé tančírny
ve kterých
tančíme

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

* * *

Protože jsem největší žijící básník
přemýšlel jsem o poezii
Jediným jejím měřítkem jsou vteřiny
jež strávím v bezmocnosti

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

* * *

Tlampače na ulicích oznamují přesný čas
hodiny v nichž se vypíná elektřina
výsledky nejnovějších procesů
a sportovních utkání

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

* * *

Četl jsem právě zprávu o procesu s velezrádci

když jsi přišla

Po chvíli jsi se svlékla

a když jsem si k tobě lehl

byla jsi jako vždy příjemná

Když jsi odešla

dočetl jsem zprávu o jejich popravě

* * *

Stále mne to táhne přes řeku
na vysoké kopce nad Smíchovem
vidím je z okna a nad nimi
veliké dešťové mraky
Černá hejna vlaštovek a jirčiček
stahují se tam na podzim
teď však je prosinec

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

* * *

Také milenci chodí po Praze
rozviklaní jako má tužka
Proto jsou v práci liknaví
Neměl bych tedy mít rád milence

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

* * *

Před chvílí jsi usnula
Snad se rozednívá
a snad je to měsíc
ty ležíš nahá na mých polštářích
a všemi pražskými nádražími
projíždějí jako každé noci
vlaky se zbraněmi do Sovětského svazu

Česká knižnice
www.kniznice.cz

Četl jsem dnes dlouho do noci

Česká knižnice
klasická díla v textově spolehlivém vydání
www.kniznice.cz

* * *

Prohlížel jsem staré ročníky *Minotaura*
Připomínají mi časopis archeologické společnosti
Mám na stěnách dokonce viset
několik surrealistických obrazů a reprodukcí
Jsem v podstatě veselý člověk

Klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

* * *

Rozloučil jsem se s Marií

Říkala že je jí nevolno

Špehoval jsem ji

Do bytu za ní přišel ten druhý

Šli spolu do města

V noci se vrátili

Potom už nevyšli

Marie nás oba miluje

* * *

Není třeba dlouho čekat
radila soudružka ve frontě na národním výboře
Seženete-li si byt po zatčeném
přidělí vám ho bez průtahů

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

* * *

půlnoc

edice moderní poezie

dosud vyšlo:

- 1./ egon bondy: povídky o lásce
- 2./ egon bondy: churavý výtvar (nové automatické texty)
- 3./ ivan vodseďálek: trapná poezie (moderní poezie)
- 4./ egon bondy: 2000 (román)
- 5./ egon bondy: ich und es (totální realismus)

připravuje se:

pavel svoboda lord: kuň bomber (próza i básně)

jana krejcarová: clarissa (intimní novela)

jana krejcarová: zahrádka otce mého (intimisimus)

jana krejcarová: terapeutické texty (básně z terapie)

a řada dalších pokrokových děl předních československých básníků

TRAPNÁ POEZIE

1950-1951

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

Oddíl A

říjen–prosinec 1950

Česká knižnice
klasická díla v textově spolehlivém vydání
www.kniznice.cz

Koncert vyvrcholil
Rachmaninovým preludiem

31. X. 50

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

* * *

Afghánistán
leží v Africe

31. X. 50

Klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

* * *

Byl pátek nešťastný den
nechoď Viktorko k vodě ven

3. XI. 50

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

Včera jsem byl
střízlivý

3. XI. 50

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

* * *

„B“ůh

8. XI. 50

Česká knižnice
klasická díla v textově spolehlivém vydání
www.kniznice.cz

* * *

Je-li ch dvojhláska
učiňte přemet
Jinak zůstaňte sedět
a vyplázněte jazyk

9. XI. 50

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

* * *

Podtrhněte správnou odpověď:

Známý Karel Marx byl

- 1) židobolševikem
- 2) hráčem fotbalového klubu Arsenal
- 3) zakladatelem socialismu
- 4) šéfem GPU

9. XI. 50

Česká knižnice
www.kniznice.cz
klasická díla v textově spolehlivém vydání

* * *

Gott ist einer
und weiter keiner

10. XI. 50

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

* * *

V uchu
ve kterém bydlí můj otec
vyrůstá strom
který nese ovoce

10. XI. 50

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

* * *

Pokud ve mně srdce bije
zajímá mě poezie
Pokud jsem mlád
mám Stalina rád

19. XI. 50

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

* * *

Jiřímu Wolkerovi

Julie Fučíku
dobrá kaše na mlíku
ještě lepší na smetaně
ale se ti nedostane
Ač jsi v rakvi ztuhlý
hřeješ nás jak uhlí

19. XI. 50

Klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

KOMENTÁŘ

Zbyněk Fišer (20. 1. 1930 Praha — 9. 4. 2007 Bratislava) si svůj literární pseudonym Egon Bondy zvolil u příležitosti samizdatového vydání surrealistického sborníku, jež si pro sebe až v šedesátých letech tehdy mladí surrealisté kolem Bratislava Effenbergera nazvali *Židovská jména*, který však původně, tj. v roce 1949, žádný titul neměl. Sám Egon Bondy o tomto svém de facto literárním debutu napsal ve své memoárové autobiografii *Prvních deset let* (1981) toto:

„A tak na podzim 1948 mi už charakter našeho zřízení byl jasný, i když jsem měl dosud iluze o možnostech nějak to zas přivést na správnou marxistickou cestu. Teroristická policejní perzekuce dosud nezačala, ale v novinách už se jen hemžilo štvavými články všeho druhu — mj. i proti Teigemu a časopisu Kvart. Brněnský časopis Blok také přestal vycházet jako mnoho jiných. Skupina 42 se rozpadla na část socialisticko-realistickou a část modernistickou, představitelé moderního umění už neměli kam hlavu složit. Já jsem však plánoval vydat ilegálně surrealistický sborník a rozvíjet surrealistickou aktivitu všeho druhu — např. recitace surrealistických básní v pronajatém autobusu apod., z čehož něco se mi skoro podařilo: sborník byl rozmnožen ve 100 exemplářích, ale nestačili jsme ho rozdistribuovat, našli ho později u Honzy Krejcarové. Ten sborník je paměťhodný jen tím, že jsme si pro něj všichni zvolili nápadně židovské pseudonymy, jako protest proti opět začínajícímu antisemitismu. Ostatní na své pseudonymy zapomněli — já svůj začal používat i dál a už mi zůstal.“

(Bondy 2001: 33–34)

Zmíněný sborník, jenž — ne zcela kompletní, na základě pozdějšího opisu — vyšel tiskem pod ex post dodaným názvem až v polovině devadesátých let (*Židovská jména*, Praha, NLN 1995), sestavil Egon Bondy společně s Janou „Honzou“ Krejcarovou v prvních měsících roku 1949. O tom, že a jak se seznámil s Krejcarovou někdy před koncem roku 1948, napsal Bondy opět v *Prvních deseti letech*:

„...když jsem přišel v noci domů z mírné pitky a našel na stole vzkaz, že mě hledala nějaká dívka, která prý říkala, že by mne ráda poznala. To je v osmnácti letech ovšem mocným podnětem, a tak jsem se hned dopoledne vypravil na udanou adresu. Stala se později pověstnou — ale už ji sám neznám přesně: byly to prostě nějaké Horní Stromky a je to za Lobkovicovým náměstím.

Přišel jsem tam a otevřela mi nevyspalá dívka v noční košili. Dveře otevřela jen na píd, a tak jsem myslel, že se chce obléct, a abych zatím čekal na chodbě, ale ona mne stále zvala dál a stále neotevírala. Poslušen jejích pokynů jsme se tedy protlačil mezerou a vevnitř jsem zjistil důvod technické závady: celá předsiň byla přeplněna týdný nemytým nádobím z nejdražšího porcelánu a nespočetnými šaty a prádlem osobním i ložním — v tehdejší době jmění přesahující ocenění —, takže dveře prostě už nešly otevřít. Totéž bylo na toaletě a ve spíži, též v části pokoje, ale tam přece jen větší polovina byla volná. Všude byla vůně nějakých lihovin — opět naprostá vzácnost v tehdejší době, kdy po Únoru bylo všeho k dostání ještě méně než za války. Dívka v noční košili byla Honza Krejcarová, byla při těle, protože byla v šestém měsíci těhotenství, a mžourala, protože byla šilhavá a krátkozraká a k tomu po flámu s Gabinou, Medkovou první manželkou, s níž se právě rozváděl. Vešel jsem a odešel teprve za tři neděle, když jsem nutně potřeboval nové prádlo. Od toho povánočního dne do půle března 1949, kdy jsem se ocitl v blázinci, mi všechno splývá v jeden nerozčlenitelný vír zážitků, které určily moji budoucnost ještě víc než sladkobolná idyla Slovanky. V tomto víru se pohybují mí přátelé — dřívější i noví — Teige, Záváš Kalandra, pražské bary a surrealistické meetingy i můj otec v Podolí v nerozpletitelném zmatku.“

(Bondy 2001: 34–35)

Sborník *Židovská jména*, jejichž jeden kompletní původní, tj. takto nepojmenovaný exemplář byl opět nalezen v roce 2007, byl, jak přesvědčivě dokládá Stanislav Dvorský (in Dvorský 2017), rozmnožen mimeografem, tj. tzv. cyklostylem, jenž vskutku dovoluje pořídít až oněch sto výtisků, o nichž se

zmiňuje Bondy; pro literární historii je však zajímavější jeho obsah, a nikoli třeba dohady o tom, zda vskutku šlo o vůbec první *literární* samizdat po únoru 1948, či o jen jeden z prvních. Kromě Fišera-Bondyho a Jany Krejcarové (pseudonymy Sarah Silberstein a Gala Mallarmé) jsou zde také básnické texty Vratislava Effenbergera (pseudonym Herbert Taussig), Oldřicha Wenzla (pseudonym Arnold Stern) či Karla Hynka (pseudonym Nathan Illinger) a řady dalších, méně známých autorů, nicméně tito jmenovaní společně s Karlem Teigem, Závišem Kalandrou a Mikulášem Medkem, o nichž Bondy píše ve svých memoárech nejen ve výše citovaném úryvku (jinde se zmiňuje rovněž o svých kontaktech již z přelomu let 1949–1950 se Zbyňkem Havlíčkem, Zbyňkem Sekalem či s Vladimírem Boudníkem, kdežto s Bohumilem Hrabalem se — Boudníkovým prostřednictvím — seznámil až na podzim 1951 a třeba s Františkem Drtíkem až v roce 1953), nepochybně tvořili již na přelomu čtyřicátých a padesátých let jeho ideové a umělecké zázemí se vším, co k tomu tehdy náleželo, tedy se vším, co tvořilo ideové a estetické obzory poválečných českých avantgardistů, především surrealistů.

Byl to samozřejmě francouzský surrealismus s André Bretonem v čele, tedy i s jeho levicovou kritikou stalinismu, s níž Breton vyrukoval již ve třicátých letech — v době velkých moskevských procesů, kdy v odporu vůči stalinismu se surrealistům stal pomocí obdobně kritický postoj trockistů, jejich tzv. IV. internacionály, v čemž, jak lze doložit řadou textů, byl mladému Bondymu největší autoritou Záviš Kalandra. Přetrvávala ovšem i víra v původní marxismus, ve světovou revoluci, v realizaci skutečně svobodné socialistické, tedy nikoli „třídní“ společnosti, jejíž novou, snad ještě horší verzi viděli v sovětské totalitě. Co se pak literatury týče, bylo by jistě možno připomenout vše, co tehdejší surrealisté ve svém odporu nejprve vůči konzumentské, „měšťácké“ literatuře, posléze také vůči dogmatům tzv. socialistického realismu upřednostňovali: rozrušování žánrů, „vyšší“ pojetí reality, tedy včetně prostoru snu, podvědomí, v čemž se též opírali o freudismus; spontaneita, tzv. automatické psaní, zrušení jakéhokoli tabu, což se však nevyklučovalo s vysokými nároky na etiku v uměleckém díle i v životě, tedy značné společenské odpovědnosti umělcovy (stačí připomenout vzájemné kaceřování surrealistů, kolik „zradivších“ bylo ze surrealistických skupin vyloučeno), a v neposlední řadě též dogma povinnosti avantgardisty dále hledat nejen nové výrazové formy a prostředky, neustrnout, neupadnout do epigonství, slovem dogma progresivnosti, pokroku, pravý to opak postulátů tzv. postmodernismu, jenž se objevil o řadu desetiletí později a nyní deformuje i náš zpětný pohled na uměleckou avantgardu první

poloviny 20. století. V kontextu tehdejší české literatury stojí za připomenutí, že Vítězslav Nezval jakožto někdejší surrealistický básník byl ještě na konci čtyřicátých let vysoce hodnocen mladšími autory z Teigova okruhu a že třeba Bieblova sbírka *Bez obav* (1951) byla jimi posléze vnímána jako těžký úpadek někdejšího avantgardisty, o čemž obojím je též dosti dokladů v raném literárním díle Egona Bondyho.

Sborník *Židovská jména* není příliš obsáhlý, a co se Bondyho týče, je těch pár jeho básní zde obsažených vskutku možno považovat jen za prvotiny, které s oběma svými ranými sbírkami, tj. s *Fragmentsy prvotin* (obsahuje texty z let 1947–1948, vydána poprvé samizdatem v edici Půlnoc v roce 1951) a s *Churavým výtvořem* („gramatický automatismus“ z let 1948–1950, rovněž vydána v edici Půlnoc v roce 1951), autor o pár let později ze svého díla vyřadil, takže s nimi posléze bylo nakládáno jen jako s dobovými dokumenty a byly tak také publikovány tiskem (naposledy in Egon Bondy: *Básnické spisy I*, Praha, Argo 2014).

I/ PRÓZA 2000

Jinak je tomu s prózou 2000, která rovněž patří k nejranějším Bondyho dílům (údajně psána od prosince 1949 do února 1950, přičemž „Poznámka ke druhé kapitole“ pochází zřejmě až z přelomu let 1950–1951, jak lze vysoudit z její úvodní věty: „Dnes, po roce, když přepisuji tuto kapitolu na stroji...“: tj. ze dní, kdy autor připravoval tento text ke strojopisnému vydání v edici Půlnoc) a která, byť až doposud jako celek knižním tiskem nepublikována, tvoří v této stávající edici velmi vhodný úvod k Bondyho literárnímu dílu z první poloviny padesátých let. Stojí za poznamenání, že v letech 1949–1950 psal Bondy rovným dílem jak verše, tak prózu — kromě „románu“ 2000 jsou to ještě dosud pohřešované *Povídky o lásce*, údajně již z let 1948–1950, z nichž se však dochovalo jen pár fragmentů v přípravných rukopisech. Striktní rozlišování mezi prozaickými a básnickými texty ovšem, jak známo, u avantgardistů do značné míry postrádá své opodstatnění, neboť též rozrušování tradičních, ustálených literárních žánrů bylo jednou z jejich intencí: to právě zcela a beze zbytku platí i pro prózu 2000.

V tomto prozaickém textu, který — jak příznačné! — označil jeho autor za „román“, jímž z hlediska tradičního vymezení tohoto žánru vskutku není, ale na tom avantgardistům jistěže pramálo záleželo, nacházíme vlastně nejen téměř vše, co bylo v tehdejší době součástí tzv. avantgardní literatury,

ale — in nuce — také již řadu náповědí další Bondyho literatury, tedy ve smyslu hledačství a nacházení, ve smyslu osvojení si do značné míry nových, vlastních výrazových prostředků, které bývají spojovány s koncepcemi tzv. totálního realismu a tzv. trapné poezie, přičemž vysledovat tu lze již i náznaky toho, co bylo posléze literární historií označováno za pseudoprimitivismus či za poezii agitující, burcuující, „karatsko-profetickou“, případně filozofickou.

Prózu 2000 tvoří čtrnáct číslovaných kapitol (viz též soupis názvů a incipitů původně šestnácti kapitol, jenž se nachází v rukopisu díla a je přetištěn zde na s. 531), z nichž některé mají jen pár odstavců, jiné pokrývají několik stránek. Zde jejich přehled:

Jsou-li v první kapitole úvahy freudovské a antropologické podány v rámci mytologického expoze, pak kapitola druhá, později autorem ze samizdatového vydání odstraněná, je kromě úvodní snové fikce sice stylizovaným, ale v jádře syrovým a veristickým záznamem události kolem zatčení MUDr. Arnošta Ungára (7. 11. 1949) a Závíše Kalandry (9. 11. 1949), z nichž tomu prvním byl Bondy bezděčným svědkem (zde stojí za povšimnutí faktografický rozdíl mezi textem 2000 a textem autorova deníkového záznamu, z něhož je citováno níže: zatímco v deníkovém záznamu šel onoho 7. listopadu do bytu svého švagra MUDr. Ungára zatelefonovat jen Kalandra, ve druhé kapitole prózy jej tam Bondy doprovází, což je zřejmě dlužno přičíst autorově snaze literárně zpracovat i zdánlivě „totálně realistický“, resp. faktografický záznam). Třetí kapitola je jinou textovou koláží: snové impresie a reminiscence se tu mísí s úvahami o Camusově existencialistickém pojetí sebevraždy; krátkou čtvrtou tvoří reflexe o pojetí svobody u Engelse, Sartra a Bretona; pátá je „klasicky surrealistickou“ snovou vizí; v šesté jsou rozvíjeny reflexe o smyslu poezie „ve věku fašismu“, o tom, zda a jak změnit svět k roku 2000. Sedmá kapitola je opět „snová“ s vizemi nyní dosti morbidními; v osmé, autorem ex post rovněž škrtnuté, je freudovským výrazivem vedena úvaha o kastracním komplexu, poporodním traumatu, o úlohách samců a samic při koitu apod., tedy opět o tématech pro surrealisty téměř „povinných“. V deváté kapitole je zase spíše existencialisticky laděná reflexe o smyslu, resp. nesmyslnosti života; v desáté je navázáno na surrealistické vize z kapitoly páté. Jinak je koncipována jedenáctá kapitola, již tvoří jednak de facto reportáž ze „stavby mládeže“ — a Bondy zde uplatňuje své vlastní zkušenosti, jednak marxistická, možno říci trockistická úvaha o tom, kdo disponuje výrobními prostředky v SSSR a proč proto nelze mluvit o žádném „socialismu“ v této zemi. Na toto je navázáno ve dvanácté kapitole rozvinutějšími politicko-ekonomickými úvahami o tom,

jak došlo v SSSR k ustanovení totalitního (tehdejší trockistickou terminologií řečeno: fašistického) režimu. Ve třinácté, opět dosti obsáhlé kapitole Bondy předestírá jeden ze svých raných — radikálních a utopických — postulátů, totiž že poezie je poezíí, jen je-li vzpourou, ba dokonce že poezie = život = revoluce, přičemž do své argumentace zaplétá Bretona, Feuerbacha, Londa, Marxe, Bakunina, Trockého, Petruse Borela aj. Konečně v poslední kapitole je dále rozvíjena a argumentována teze o nutnosti podvatrné, subverzivní roli poezie a umění, o tom, že vše dosavadní v oblasti umění a literatury je již disfunkční.

Možno shrnout: próza 2000 je hybridní textovou koláží, v níž se mísí prvky esejistických úvah, odborných pojednání, reportáže, přestylizovaných deníkových záznamů, snových poetických obrazů a evokací, polemik a kategoricky, nekompromisně artikulovaných ideových a estetických postulátů. A lze tedy vyvodit, že jde o text žánrově nezařaditelný, o text, jež nelze uchopit jen jednou, dílčí interpretační sondou. V mnohém je tu Bondy stále ještě poplatný svým literárním a filozofickým vzorům, ale občas tu lze již zaregistrovat nápovědi budoucího „totalního realisty“ a zaujatého karatele, tedy básníka, který svůj výraz již našel.

II/ BONDYHO BÁSNICKÉ SBÍRKY A SKLADBY Z LET 1949-1955

O Bondyho básnických sbírkách a lyrickoepických skladbách či poemátech z první poloviny padesátých let je nejprve nutno konstatovat dvojí: jednak že žánrově, užitím výrazových prostředků jsou velice různorodé, možno říci, že v každé z nich Bondy nově hledá, zkouší „jinak“, jistěže věren avantgardistickému postulátu původnosti, neotřelosti výrazu; jednak fakt, že některé z oněch tolik rozdílných textových souborů napsal vlastně současně, tedy během poměrně krátkého časového úseku let 1950-1951.

Sepsání sbírky *Totální realismus* (původně s „freudovským“ názvem *Ich und es*) klade autor do rozmezí „říjen-prosinec 1950“; vznik poemý *Pražský život* (původní název *Jeskyňe divů aneb Prager Leben*) je určen daty „15. XI. 1950 - 1. II. 1951“; sbírka *Trapná poezie* obsahuje básně napsané mezi listopadem 1950 až lednem 1951; sbírka *Dagmara aneb Nademocionalita* je datována únorem 1951 (tedy zřejmě jak její sepsání, tak její první samizdatové vydání); velmi obsáhlá a různorodá sbírka *Für Bondy's unbekannte Geliebte aneb Nepřeborné bohatství*, samizdatově vydaná v edici Půlnoc v únoru 1952, přináší texty s úhrnnou datací „únor-listopad 1951“; do přítomného svazku

nezařazená sbírka *Karibské moře* obsahuje básně z let 1949–1951. Možno porovnat básnické výrazové prostředky jen prvních tří ze jmenovaných textových souborů a dospět tak snadno k mylnému závěru, že pocházejí od tří různých autorů.

Sám Egon Bondy ovšem později zdůrazňoval onen „přelom“, jímž mu byla sbírka *Totální realismus*. V *Prvních deseti letech* o tom píše:

„Tehdy na podzim r. 1950 to však bylo všechno teprv na začátku. Jak jsem to prožíval já, obráží nejlépe můj Totální realismus, první skutečné básně, které jsem napsal, — a rovnou výborné. Současně s tím jsem začal psát i Pražský život a pamatuji se, jak jsem jeho první zpěv četl Vodseďálkovi a Dagmaře ve vinárně V Zátíší. V té době jsem vlastně poprvé od seznámení se s Honzou o Vánocích 1948 měl trochu volného času věnovat se opět věcem básnickým. Se surrealisty jsem se už stýkat přestal, ale řadu nových známých a přátel našel.“

(Bondy 2001: 58–59)

Trochu jinak na onu dobu vzpomíná Ivo Vodseďálek v textu *Urbondy* (psáno v roce 1989 pro samizdatový sborník *Egonu Bondymu k šedesátinám*):

„Na druhé straně jsme se cítili být objeviteli nového vidění. V srpnu 1950 jsem přivezl do Prahy svoji Trapnou poesii. V září přichází — tehdy již Egon Bondy — se sbírkou Totální realismus. Dobu je nutné zdůraznit. Kvůli neinformovanosti dochází v této otázce ke zkreslování. Doktora Hrabala v té době dosud nikdo z nás neznal. Bylo třeba věci uspořádat. Egon Bondy přichází s návrhem edice i s jejím názvem Půlnoc. Texty získávají definitivní podoby v jednotlivých svazcích [...].

O co nám vlastně tehdy šlo, čím jsme byli šokováni a co jsme objevili? Tedy: viděli jsme gigantické sovětské perspektivy hrdosti a radosti v uměleckých dílech. To nebyl aktivní odraz reality, jak se nám tehdy snažili namluvit teoretikové umění. To byl svébytný systém kompletní mytologie, jež dovedla stanovit hodnoty mravní i estetické [...].

My jsme tvořili nepatrný ostrůvek těch, kteří sice nedokázali uvěřit, ale přesto zůstávali bez dechu naplnění obdivem k sovětským filmům, k obrazům, písním, románům, ale především k plakátům. Před těmito díly se naše bývalé ideály jevíly zkompromitované a jaksi nežádoucí [...].“

(Ivo Vodseďálek: *Urbondy*, in *Felixír života*, Brno, Host 2000, s. 19)

Z téhož Vodseďálkova textu stojí ve sledovaných souvislostech za citaci ještě pasáž, v níž se vrací až do roku 1947:

„Nebyl v něm ani stín nejistoty. Byla-li již tehdy, byla mistrovsky ukryta. Vše bylo úplně jasné, i cesta do budoucnosti. Bretonovy manifesty tvořily Písmo zcela svaté. Marxisticko-surrealistický pohled byl optimistický a snově krásný. [...] Jeho řeč, to nebyl tehdy a ani kdy později diskusní příspěvek, to bylo kázání, věštba zaníceného proroka, který byl vždy naprosto přesvědčen o absolutní správnosti svých názorů. Nikdy v životě se nesnížil k tomu, aby sebenepatrněji přizpůsobil svůj názor jakýmkoli požadavkům. To, co bývá běžně u lidí v sedmnácti letech, se stalo jeho zásadou po celý život. Mluví o nových zdrojích imaginace, které jsou nerozlučně spjaty s revolucí.“

(Vodseďálek 2000: 13)

Vodseďálekův postřeh o ještě-ne-Bondym jako o nekompromisním hlasateli vlastních názorů je zřejmě přesný — a také leccos vysvětluje, tak např. stylizaci do role buřiče a podněcovatele k aktivnímu — tedy zcela konkrétnímu a neliterárnímu — odporu vůči totalitě, jak ji čteme v závěru *Pražského života*, či do role moralizátorského kazatele a proroka „na poušti volajícího“ o marnosti všeho lidského počínání v častěji citované „koprolálické“ pasáži ve *Zbytcích eposu*.

Vysvětluje se tím mj. i původnost jeho „totálního realismu“ i jeho „primitivistických“ či „opileckých“ říkáněk z *Velké knihy*. Bondy sice byl bezpochyby ovlivněn též básníky Skupiny 42, Jiřího Koláře si prokazatelně vážil, ale ke „Kolářovu stolu“ v kavárně Slavie by si na počátku padesátých let nikdy nepřisedl a od Koláře by se mistrovat nenechal. Podobnost mezi Bondyho „totálním realismem“ a Kolářovou poetikou „očitého svědka“ tu sice je, ale jen vnějšková, Bondy Kolářovi nic nedlužil.

Ivo Vodseďálek má také pravdu v tom, že koncepce tzv. trapné poezie byla původně jen jeho, že on byl tvůrcem oněch od pointy oproštěných, jaksi nedořečených kvazibásnických útvarů, v nichž po svém uplatnil Bretonovu tezi o nutnosti „křečovité“, konvulzivní (tj. bolestné, nepříjemné, zraňující) krásy. Jenže Bondy si tuto Vodseďálkovu koncepci vysvětlil a uplatnil také po svém, ba možno souhlasit s Vodseďálkem, že ji dokonce poněkud dezinterpretoval.

Z Bondyho sbírky *Trapná poezie* mohou snad ještě dnes být čtenáři „rozpačití“ (*embarrassed*), může jim znít *peinlich*, ale jedno jí upřít nelze, totiž vtipnost, notnou dávku značně absurdního a místy i poněkud šibeničního

humoru. Vodseďálkova původní koncepce však cílila k něčemu jinému, totiž ke „smrti vtipu“, jak také zní název jedné z jeho básnických sbírek z padesátých let (sbírka *Smrt vtipu* vyšla samizdatově v edici Půlnoc v květnu 1951 a naposledy byla vydána tiskem ve Vodseďálkově *Díle 1949–1998*, Praha, Argo 2019, s. 71–104). U Bondyho spíše jde o oživení absurdistické poetiky dadaistů. Ovšem do rodokmenu avantgardy stejně jako Breton, Eluard či Dalí — máme-li připomenout jen ty, o nichž se sám Bondy ve svých sbírkách z padesátých let zmiňuje — patřili také Tristan Tzara, Hugo Ball, Hans Arp či Kurt Schwitters. Je možno představit si literární a vůbec umělecké experimenty frekventantů curyšského kabaretu Voltaire z roku 1917, kdyby měli reflektovat události na počátku padesátých let ve stalinském Československu? Bondyho sbírka *Trapná poezie* je dokladem toho, že to možné je.

Pokusil-li se Bondy v *Pražském životě* přehodnotit a využít Majakovského agitační poezii, pak ve sbírce *Dagmara aneb Nademocionalita* byl nepochybně velmi inspirován nonsensovými verši Christiana Morgensterna, které ostatně také ve stejné době — jako jeden z prvních u nás — překládal (Bondyho výbor z Morgensterna vyšel pod titulem *Šibeniční písně* v edici Půlnoc v únoru 1951; tiskem pak dvakrát: Christian Morgenstern / Egon Bondy: *Galgenlieder / Šibeniční písně*, Praha, Labyrint 2000; Christian Morgenstern: *Šibeniční písně*, Praha, Labyrint 2010). Jde tedy o další básníkův pokus o oživení, nové uplatnění poetiky, která byla jedním ze základních, byť až do té doby alespoň u nás málo známých kamenů moderní literatury. Morgensternovi absurdní hrdinové Korf a Palmström v Bondyho sbírečce z února 1951 mají obdoby v postavách Dagmary a Marcely, které ovšem žijí v podmínkách absurdistanu československého stalinistického režimu.

Sbírka *Für Bondy's unbekannte Geliebte aneb Nepřeberné bohatství* (samizdat z počátku roku 1952) je pak jakýmsi úhrnem dosavadních Bondyho literárních experimentů, a to včetně těch, k nimž dospíval ještě v rámci poezie roduvěrně surrealistické. Nacházíme zde pokusy uplatnit Dalího tzv. paranoicko-kritickou metodu v literatuře, jsou tu příklady tzv. gramatického automatismu, s nímž původně přišel Karel Hynek (jde o sbírku *Ikarské hry*, 1948–1951, tiskem in Karel Hynek: *S vyloučením veřejnosti*, Praha, Torst 1998), který Bondy dříve bohatě využil ve své juvenilní sbírce *Churavý výtvar*, jsou tu opět i texty „trapné“ poetiky, snad dokonce o něco „vodseďálkovštější“ než ty dřívější. Mnoho básní a krátkých próz — snad třetina celé sbírky — je psáno německy, což souvisí s tím podstatně novým, co *Für Bondy's unbekannte Geliebte* přináší, totiž stylizaci do role „neznámého básníka“, tajemné postavy,

o níž kolují „legendy“: snad Čecha, snad Němce, snad pražského Žida. Zde sice nikoli poprvé, zato velmi výrazně tematizuje Bondy onen rozštěp mezi lyrickým já a literárně fiktivním „Egonem Bondym“. V tomto ohledu je v této sbírce nejzajímavější oddíl nazvaný Legendy: jsou to básně v próze, v nichž se rekvizity ze starodávných legend a mýtů mísí s rekvizitami propagandou vytvořených nových mýtů a kvazilegend sovětských i nacistických — a v tom všem má jakousi roli i „mocný kouzelník“ Bondy.

Zcela jiná poetika je uplatněna ve *Velké knize*, tedy ve sbírce v chronologii následující (1952). Její „primitivistické říkánky“, zejména z oddílu Ožralá Praha, patřily již před listopadem 1989 k Bondyho dosti známým a populárním textům, mj. i proto, že je již na přelomu šedesátých a sedmdesátých let častěji recitoval Radim Vašínský ve svém divadélku Orfeus a že některé z těchto textů o pár let později zhudebnili Plastic People of the Universe — populárním ovšem jen mezi čtenáři samizdatů a posluchači magnetizdatů. Jde vskutku o parodie plodů dobového veršování stalinistických bardů a rovněž o produkt básnickovy snahy maximálně „zbanalizovat“ básnický text, k čemuž si vypomohl užíváním obecné češtiny včetně vulgarismů, jednoduchých rýmových schémat a také jakéhosi „opileckého“ humoru či spíše kvazihumoru. Je-li ve sbírce *Totální realismus* nahlíženo stalinské univerzum jakoby „očima dítěte“ s jeho neschopností „adekvátně“ hodnotit a hierarchizovat, pak ve *Velké knize* je téhož efektu dosaženo „pohledem opilcovým“. A jistě také šlo o další pokus o detabuizaci, o to zjistit, jak daleko je možno dojít v „odpoetičtění“ poezie, jejíhož hájemství se zmocnili stalinističtí pisálci.

V útlé sbírce *Malá kniha* (1953) je to opět jiný Bondy: ty tam jsou vulgarismy a záměrné „banality“ z předchozí sbírky. Zdá se, že tehdy Bondy svůj arzenál provokací a experimentů již vyčerpал, resp. že si jimi tak říká „vyčistil stůl“ — a nyní se nebojí čerpat i z mnoha tradičnějších, starších literárních vrstev, z poezie jistě předavantgardistické, zejména z tradice romantismu 19. století, která ovšem, nutno připomenout, byla i pro surrealisty mocným zdrojem inspirace. Zde i ve *Zbytcích eposu* (1954–55), v této nejrozsáhlejší Bondyho básnické skladbě z padesátých let, již se přítomný svazek uzavírá, se setkáváme s ozvuky máchovskými, erbenovskými či havlíčkovskými, které se však střídají s dobovými buřičskými výzvami, nejrůznějšími impertinencemi i s filozofujícími, spíše pro esej vhodnými úvahami, naznačujícími, kudy se bude dále rozvíjet Bondyho poetika ve druhé polovině padesátých let.

A ona věhlasná litanie ve *Zbytcích eposu*? Jde vlastně o variaci literatury ještě mnohem starší, byť snad poněkud ironizované, totiž tématu *vanitas*

vanitatum biblického proroka z knihy Kazatel, tedy tématu religiózního. A zde se také otevírá nová, další kapitola v Bondyho literatuře, která již má blízko k jeho studiím filozofickým.

Básnické a okrajově též prozaické dílo Egona Bondyho z první poloviny padesátých let se takto jeví být jedním z logických vyústění a pokračování literatury druhé generace českých surrealistů; toto dílo je jedinečné mj. i tím, že v situaci tvrdé stalinistické totality bylo naprosto svobodné, nepodléhalo žádnému cenzurnímu omezení a přinášelo reflexe doby svého vzniku, doby, v níž bylo zcela vyloučeno, aby bylo publikováno.

III/ BONDYHO BÁSNICKÉ DÍLO PO ROCE 1955

Básnického (a doplňkově tedy též prozaického) díla Egona Bondyho od konce čtyřicátých let až do poloviny let padesátých si vážili nejen Jan Lopatka, ale také např. Radim Vašínska či Ivan Martin Jirous jako snad toho vůbec nejcennějšího z jeho literatury, i proto bylo zařazeno do svazku České knihovny. To však nikterak neznámá, že by Bondyho dílo z pozdějších let mělo být považováno za méně hodnotné. Zhruba v polovině padesátých let sice Bondy přestal experimentovat, hledat a využívat vždy nové výrazové prostředky, ale v jistém smyslu zůstal po celý život věrný avantgardní, modernistické snaze „neustrnout“. Především nutno připomenout, že nejspíše od konce padesátých let (nepochybně též v souvislosti se studiem na Filozofické fakultě UK, kde v letech 1957–1961 absolvoval obory filozofie a psychologie) začal Bondy psát — a posléze pod svým občanským jménem i publikovat — odborné filozofické studie, přičemž první fáze této linie jeho díla vyvrcholila třemi knižními pracemi: *Otázky bytí a existence* (Svobodné slovo 1967), *Útěcha z ontologie* (Academia 1967), *Buddha* (Orbis 1968). V těchto letech je tedy komplementárním protějškem podzemního, samizdatového básníka Bondyho filozof Zbyněk Fišer, využívající postupující liberalizace vydavatelské politiky v Československu stejně jako desítky dalších autorů, ovšem nejen beletristů. Psaní krásné prózy, tedy převážně novel či kratších, spíše experimentálních románů, obsahujících filozoficko-diskurzivní texty, utopie i dystopie, sci-fi, evokace různých historických i prehistorických dob, též beletrizované autokonfesní „záznamy“, se Bondy začal věnovat až od roku 1972, předchozí pokusy o prózu, ponecháme-li stranou ony z přelomu čtyřicátých a padesátých let, jsou u něj ojedinělé a s výjimkou jednoho, nikdy ani samizdatově nepublikovaného textu z roku 1964, se nedochovaly.

EDIČNÍ POZNÁMKA

I/ USPOŘÁDÁNÍ SVAZKU, VOLBA VÝCHOZÍCH TITULŮ

Tento výbor z básnického a prozaického díla Egona Bondyho je reprezentativní pro ranou etapu jeho tvorby, tj. převážně pro první polovinu padesátých let, během níž pořádal své básnické sbírky a ojedinele i prózy v rámci samizdatové ediční řady Půlnoc (dále též EP), jejímž spolutvůrcem a druhým nejvýznamnějším přispěvatelem byl básník a prozaik Ivo Vodseďálek.¹

Svazek tvoří šest původních básnických sbírek, dvě lyrickoepické skladby, resp. poémy, a jedna próza, nicméně souhrnný název *Básně a prózy 1949–1955* je oprávněný vzhledem k tomu, že sem zařazená sbírka *Für Bondy's unbekante Geliebte* obsahuje rovněž část s prozaickými texty (oddíl Legendy). Jednotlivé textové soubory jsou ve svazku seřazeny chronologicky, tj. v pořadí, v jakém byly psány — a většinou také poprvé samizdatově vydávány.

Základními textovými prameny byly:

1/ Původní samizdatová (strojopisná) vydání jednotlivých titulů:

a/ „román“ 2000, v jehož „tiráži“² stojí: „egon bondy ¶ 2000 ¶ román ¶ psáno v prosinci 49 – únoru 50 ¶ vyšlo jako čtvrtý svazek edice půlnoc

- 1 Viz Martin Machovec: Několik poznámek k podzemní ediční řadě Půlnoc, in *Kritický sborník* 1993, č. 3, s. 71–78; k bibliografii edice Půlnoc, in *K interpretaci české podzemní a undergroundové literatury 1948–1989*, Praha, Torst 2021; viz též *Český literární samizdat 1949–1989. Edice — časopisy — sborníky*, ed. Michal Příbáň, Praha, Academia – ÚČL AV ČR 2018.
- 2 Co se samizdatových edic týče, je jistě sporné, zda nápodoby doprovodných údajů z regulérních knižních vydání lze považovat za tiráže v pravém slova smyslu;

v počtu čtyř výtisků ¶ tento výtisk má číslo ... ¶ praha leden 1951“ (dále 2000);

b/ básnická sbírka *Totální realismus*, s původním titulem *ICH UND ES*, s o něco pozdější variantou *Rok 1950 Ich und es — totální realismus*, jejíž původní tiráž zní: „egon bondy ¶ ich und es ¶ totální realismus ¶ vyšlo jako pátý svazek edice Půlnoc v praze v únoru 1951“, za níž následuje ještě soupis titulů „edice moderní poesie půlnoc“, který na rozdíl od tiráže ponecháváme na původním místě, dále datace na tit. stránce: „říjen–prosinec 1950“ a jednotlivé básně datované v rozmezí od 31. října 1950 do 12. ledna 1951 (v tomto případě ovšem jde o později autorem vyškrtnutý text s incipitem *Usednu na stanici tramvaje*, což opravňuje dataci na tit. stránce, neboť jiné básně z roku 1951 se ve sbírce nevyskytují), přičemž jejich převážná většina nese konkrétní data z listopadu 1950 (dále TRE);

c/ básnická sbírka *Trapná poezie* (v původním samizdatu i ve všech dosa-
vadních tištěných vydáních ovšem psáno *poesie*), jejíž původní, kratší vydání v edici Půlnoc má sice tento titul, ale pozdější, obsáhlejší, nicméně z původního autorského rukopisu (ve dvou sešitech) vycházející vydání je rozděleno do dvou částí se dvěma podtituly: *Texty od října do prosince 1950 (Oddíl „Trapné poesie“) A.*; *Texty od října do prosince 1950 (Oddíl „Trapné poesie“) B.* + *Texty od ledna do května 1951*, které autor až pro samizdatový opis z roku 1982 zastřešil stejným titulem, tj. *Trapná poezie* (zmatečná je druhá část titulu druhého oddílu: chronologicky poslední báseň z této části je datována 24. lednem 1951, což také vedlo k omylu v dataci prvního tištěného vydání této sbírky ve II. svazku Bondyho *Básnického díla*, 1992, kde na s. 27 titul tohoto oddílu zní „Oddíl B ¶ Leden–květen 1951“; de facto první oddíl obsahuje básně od října do prosince 1950 a druhý oddíl básně od listopadu 1950 do ledna 1951); kratší vydání v EP je na tit. stránce datováno „Texty od listopadu 50 do ledna 1951“ a v tiráži stojí: „egon bondy ¶ trapná poezie ¶ vyšlo v edici půlnoc ve 4 výtiscích ¶ praha leden 1951.“ (dále TraP);

d/ lyrickoepická skladba *Pražský život*, jejíž původní, zřejmě již v padesátých letech podstatně přepracovaná varianta měla titul *JESKYNĚ DIVŮ*

některé samizdatové edice totiž v takovýchto textových útvarech obsahovaly mystifikační údaje, a to zcela záměrně z důvodů, které jistě netřeba objasňovat. V edici Půlnoc však lze tyto doprovodné informace považovat za zcela faktografické, proto dále v komentáři uvážujeme o jejich tirážích, aniž bychom jejich věrohodnost zpochybňovali uvozovkami.

aneb PRAGER LEBEN: báseň a tiráž tohoto samizdatu zní: „egon bondy ¶ JESKYNĚ DIVŮ ANEB PRAGER LEBEN ¶ poema o pěti zpěvech ¶ psáno 15. XI. 1950 - 1. II. 1951 ¶ ilustroval M. M. ¶ vyšlo jako 12. svazek edice půlnoc ¶ v Praze v únoru 1951“; složitá geneze tohoto textu je popsána níže (dále PŽ);

e/ básnická sbírka *Dagmara aneb Nademocionalita*, jejíž tiráž zní: „egon bondy ¶ DAGMARA aneb NADEMOCIONALITA ¶ básně 1951 ¶ jako 21. svazek edice PŮLNOČ ¶ vyšlo v Praze dne 25. února 51“ (dále DN);

f/ sbírka básní a krátkých próz *Für Bondy's unbekannte Geliebte aneb Nepřeborné bohatství*; s vročením na tit. stránce 1952 a s tiráží: „egon bondy ¶ FÜR BONDYS UNBEKANNTE GELIEBTE aneb NEPŘEBORNÉ BOHATSTVÍ ¶ poesie ¶ únor-listopad 1951 ¶ vydáno v praze ¶ v edici půlnoc v únoru 1952“ (dále FBG);

g/ básnická sbírka *Velká kniha*, v jejíž tiráži stojí: „egon bondy ¶ VELKÁ KNIHA ¶ básně z listopadu 1951 až z února 1952 ¶ vydáno jako poslední svazek edice PŮLNOČ ¶ v listopadu ¶ 1952“ (dále VK);

h/ básnická sbírka *Malá kniha*, na jejíž titulní stránce je vročení „básně z března 1952 až dubna 1953“ a v tiráži: „Egon Bondy ¶ MALÁ KNIHA ¶ básně březen 1952 - duben 1953 ¶ Vyšlo 1. května 1953 v Praze“ (dále MK);

i/ lyrickoepická skladba *Zbytky eposu*; bez tiráže, na pravděpodobně původním strojopisu na tit. stránce dále stojí: „Psáno a nedokončeno v zimě 1954-55 ¶ Věnováno Honze“ (dále ZbEp).

2/ Samizdatový soubor obsahující sedm z devíti původně samostatných titulů (tj. kromě *2000 a Trapné poezie*) zařazených do tohoto svazku: *Egon Bondy, Poezie 1950-1955*, který vyšel jako 20. svazek Edice Expedice v roce 1977 a v jehož tiráži stojí: „Egon Bondy ¶ Poezie 1950-1955 ¶ V roce 1977 pro sebe a své přátele opsál Václav Havel“ (dále EE 1950-55); podkladem tohoto výboru, na jehož půdorysu byla uspořádána stávající edice, byl nedatovaný strojopis A4 téměř stejného obsahu, jež zřejmě na počátku sedmdesátých let uspořádal Jan Lopatka ve spolupráci s autorem; v tomto souboru (dále JL 1950-55) je škrtnuta řada textů a jsou zde rkp. opravy nepochybně rukou Jana Lopatky (jediný známý exemplář tohoto souborného vydání se také nachází v literární pozůstalosti Jana Lopatky); v EE 1950-55 byly tyto škrty a opravy respektovány a Bondyho sbírky z první poloviny padesátých let takto vlastně získaly definitivní, autorizovanou podobu, kterou respektujeme i ve stávajícím uspořádání.

3/ První dva svazky z devítisvazkového *Básnického díla Egona Bondyho*, Praha, Pražská imaginace 1990–1993 (dále BDEB), které obsahují autorizovaná znění všech sbírek a lyrickoepických skladeb zařazených do stávajícího svazku (*Básnické dílo I* s podtitulem *Epické básně z padesátých let*, Praha, PI 1991, obsahuje PŽ, ZbEp a také poému *Nesmrtelná dívka* z let 1957–1958; a *Básnické dílo II* s podtitulem *Básnické sbírky z let 1950–1953*, Praha, PI 1992, obsahuje TRe, TraP, DN, FBG, VK, MK a kromě toho ještě sbírku *Karibské moře* z let 1949–1951 a jednu příležitostnou, do sbírek nezařazenou báseň a jednu příležitostnou sbírečku (*Krajina a nemravnost*, únor 1954). Tato edice je tedy prvním souborným vydáním dle „poslední ruky“, je však znehodnocena velkým množstvím tiskových chyb a omylů a rovněž poněkud příliš „úspornou“ grafickou úpravou (to se zde týká zejména BDEB II).

4/ První svazek třísvazkového souboru vskutku již zcela kompletního básnického díla Egona Bondyho: *Básnické spisy*; Praha, Argo 2014–2016 (dále EBBS; první svazek, obsahující texty z let 1947–1963, vyšel 2014); v této edici je sice respektována naposledy autorizovaná podoba jednotlivých básnických sbírek, ale jsou do nich zde rovněž zařazeny — ovšem v hranatých závorkách — všechny texty obsažené v původních samizdatech a v komentářích též veškeré známé textové varianty a všechny známé básnické texty, které nebyly zařazeny do sbírek, ale vyskytovaly se ve strojopisech, které byly tak či onak autorem šířeny, uvedeny ve známost. Jde tedy o dosud nejkompletnější edici Bondyho básnického díla. Z komentářů k EBBS také přebíráme řadu informací a ediční zásady v EBBS uplatněné jsou v jádře totožné s edičními zásadami, jimiž jsme se řídili v tomto svazku. První svazek EBBS kromě všech sbírek zařazených do stávající edice obsahuje ještě sbírky *Fragmenty prvotin*, *Churavý výtvar*, *Karibské moře*, *Básně Egona Bondyho od srpna 1954 do září 1958*, lyrickoepickou skladbu *Nesmrtelná dívka*, *Básně z let 1958–1959* (tzv. *filosofické básně*), *Básně od ledna 1960 do června 1963* a lyrickoepickou skladbu *Naivita* — a kromě toho, jak již bylo poznamenáno, řadu básní mimo sbírky a také fragmenty nedokončené lyrickoepické skladby *Paleolitická stanice*.

Z enumerace pramenů a výchozích titulů je zřejmé, že stávající edice byla orientována dle EE 1950–55, resp. JL 1950–55, avšak byla rozšířena o sbírku *Trapná poezie* (je pravděpodobné, že na počátku sedmdesátých let tuto sbírku ani v jedné z jejích podob ani autor, ani Jan Lopatka neměli k dispozici)

a zejména o prózu 2000, která nyní vskutku kompletní vychází tiskem úplně poprvé (tu autor ve svém archivu měl, ale nekompletní; její rukopis, podle něhož mohl být text zkompletován, našel ve svém archivu Ivo Vodseďálek až v roce 2001). Uspořádání souboru je, jak rovněž poznamenáno výše, chronologické (tj. dle vzniku jednotlivých textů, což se v případě daného výboru celkem kryje s datací jednotlivých samizdatových vydání).³

II/ 2000

Próza napsaná na přelomu let 1949–1950 a samizdatově vydaná v EP v lednu 1951 je svým autorem žánrově určena jako „román“, jde však o textovou koláž, v níž se prolínají zcela konkrétní dobové zprávy s dějovou fikcí, snovými vizemi, reportážními vstupy, freudistickými sondami a marxistickými, resp. „trockistickými“ analýzami. Podstatnou část ze II. kapitoly odstranil ze samizdatu zřejmě sám autor, neboť se zřejmě — asi dosti oprávněně — obával postihu, v případě že by se tohoto textu zmocnila StB. Z údajně čtyř strojopisných kopií se uchovala jen jediná, nekompletní.

Včetně tit. stránky a stránky s tiráží čítá nekompletní samizdat 2000 41 s. A4, původně tedy měl zřejmě 46 s. tohoto formátu. Kromě tohoto samizdatu se v archivu Ivo Vodseďálka (složka č. 61 soupisu rkp. v BibleB) uchovaly ještě 4 nespojené stránky A4 s jiným strojopisným opisem I., III., IV. a V. kapitoly tohoto díla, které jsou však textově téměř totožné s příslušnými částmi v samizdatu z EP (originál uložen v knihovně Libri prohibiti). Jedním z rozdílů je číslování jednotlivých oddílů V. kapitoly: 1/ Teprve když přišli...; 2/ André, pravila Kateřina...; 3/ Klepadlo dveří...; 4/ Chodbami [,] jimiž...; 5/ Je to to [,] co bylo předpověděno...

V archivu Ivo Vodseďálka byl též uložen kompletní rukopis tohoto díla (složka č. 69/b soupisu rkp. v BibleB), dle něhož mohly být zkompletovány II. a VIII. kapitola. Rukopisné znění textu se však od znění ve strojopisné edici častěji dosti liší, je zřejmé, že při přepisování rkp. autor text na řadě

3 Podrobná chronologie nejen básnického díla Egon Bondyho, a to co se týče jak původních samizdatů, tak pozdějších vydání tištěných, je součástí *BIBLIOGRAFIE EGONA BONDYHO (se soupisem rukopisné pozůstalosti a archivované korespondence)*, sestavil Martin Machovec, na stránkách knihovny Libri prohibiti, <https://cdn.libpro.cz/content/uploads/2020/04/BIBLIOGRAFIE-EGONA-BONDYHO-2020.pdf> (dále BibleB).

- 43 *Tím [...] fašismus [...] se stává [...] výrazem a [...] pokusem o řešení podmínek [...], a kladu zde důraz hlavně na podmínky jiné než výrobní, v nichž [se] dovršuje [...] tendence imperialismu, stejně jako pokusy prvních křesťanů, první generace hedžry [...] o, každý svého druhu, království boží na zemi byly manifestačním vyjádřením pojetí [...]* — syntakticky málo přehledné souvětí se vsuvkou ve vsuvce bylo nutno opravit na třech místech: a/ tendence se dovršuje, neboť k ní není připojen objekt, jež by dovršovala; pokusy m. pokus, neboť za vsuvkou položený predikát „byly“ je v plurálu; c/ vracíme původně v rkp. zájmeno „každý“ (tj. pokus), což v rkp. i ve strojopisné edici autorem později opraveno na „každé“ (tj. pokus a generace), neboť jde jen o vztah k „pokusům“ (pravopis „hedžra“, dnes považovaný za archaický, byl ve čtyřicátých a padesátých letech zřejmě ještě běžný, proto neopravujeme na „hidžra“)
- 46 *v první řadě rozplozováním [m. rozplozování] určeným* — znění ve strojopisu i rukopisu je totožné, ale kontext vyžaduje slovo „rozplozování“ v instrumentálu
- 46 *od dob bousingotů a lykantropie Petruse Borela m. Boosingotů a lysantropie*

III/ TOTÁLNÍ REALISMUS

Sbírka básní; původní vydání v EP měla titul *ICH UND ES* (na tit. listu) a *ich und es* ¶ *totální realismus* (v tiráži); v některých pozdějších opisech též titul *ROK 1950* [resp. *rok 1950*] *Ich und es — totální realismus*, ve všech samizdatových opisech včetně JL 1950–55 a EE 1950–55 je sbírka datována „říjen–prosinec 1950“, byť toto ne zcela odpovídá skutečnosti, neboť jeden, posléze ovšem autorem škrtnutý text je datován 12. lednem 1951; v EP vyšla v únoru 1951.

Základním pramenem otisku TRe ve stávající edici je nejstarší samizdatové vydání této sbírky (EP 1951). Archivován je jediný exemplář, jež tvoří 44 listů A5 svázaných žlutou stužkou ve tvrdých papírových deskách. Na tit. listě autorův podpis inkoustem: *Egon Bondy*. Za „tiráží“ na konci tohoto svazku připojen ještě soupis „edice moderní poesie půlnoc“, který byl tiskem publikován poprvé in EBBS I a je součástí i této edice, neboť je mj. cennou stopou textů, které se doposud nepodařilo najít: Bondyho *Povídek o lásce* a Krejcarové *Therapeutických textů*. Zřejmě jiný průklep tohoto vydání lze spatřit v dokumentárním filmu s Bohumilem Hrabalem *O kočkách, beatnických*

a *všeličems jiném* (režie Rudolf Růžička, FTF AMU 1966), v němž z něj Hrabal některé texty předčítá a strojepis dokonce ukazuje na kameru. Toto první samizdatové vydání autor asi již někdy v padesátých letech proškrtal, zrušil původní titul a původní podtitul, resp. žánrové vymezení využil jako titul. Vyškrtnuty byly tehdy i datace jednotlivých textů. V této podobě s titulem *Totální realismus* byla pak sbírka mnohokrát opsána a vydána samizdatově, včetně JL 1950–55 a EE 1950–55. Kromě prvního samizdatového vydání bylo přihlíženo rovněž k rukopisnému konvolutu z editorova archivu, který tvoří tři sešity A5, z nichž třetí, nadepsaný *Texty od října do prosince 1950 / II.* (dále 3T 1950), obsahuje rkp. některých textů ze sbírek *Totální realismus*, *Churavý výtvar*, *Karibské moře* a *Für Bondy's unbekannte Geliebte...* a dále též dva zlomky poémy *Pražský život* (jedná se o sekundární rkp., tj. autorův opis původních rkp. textů, o jakýsi „rukopisný samizdat“).

Tiskem poprvé pod titulem *ROK 1950 ¶ totální realismus* jako jedna z příloh disertační práce Susanny Roth: *Laute Einsamkeit und bitteres Glück. Zur poetischen Welt von Bohumil Hrabals Prosa*, Bern - Frankfurt am Main - New York - Paris, Peter Lang Verlag 1986.

Tiskem podruhé pod titulem *Totální realismus* in *Revolver Revue* 1990, č. 15, s. 125–136 (s mnoha chybami, texty číslovány I.–XXXVII., jeden text chybí).

Tiskem potřetí pod titulem *Totální realismus*, tj. v později autorizovaném znění, in *Básnické dílo Egona Bondyho II — Básnické sbírky z let 1950–1953*, Praha, Pražská imaginace 1992 (původně samizdatový titul z edice Vokna, 1988, převzatý do edice Pražské imaginace, 1989).

Tiskem počtvrté pod titulem *Totální realismus [Ich und es]* v původní podobě, tj. kompletní, včetně datací jednotlivých textů, in Egon Bondy: *Básnické spisy I*, Praha, Argo 2014.

Tiskem popáté (ale poprvé samostatně) ve dvojazyčném vydání, tj. v českém originálu a ve francouzském překladu od Eurydice Antolin, pod titulem *Réalisme total ¶ Totální realismus*, Paris-London, Black Herald Press 2017 (český text převzat z *Revolver Revue* č. 15 se všemi chybami, i zde texty číslovány I.–XXXVII. a jeden text chybí; ve francouzském překladu některé chyby eliminovány).

Ve výboru *Ve všední den i v neděli... Výbor z básnického díla 1950–1994*, ed. Martin Machovec, Praha, DharmaGaia 2009, otištěny básně: *** Chtěl jsem si vzpomenout na Marii; *** Dnes odpoledne když jsem odjížděl od svého

otce; Sjezd ČSM; *** Četl jsem právě zprávu o procesu s velezrádci; *** Sedím ve své cele; *** Má láska k tobě nepřestává na tvém životě; Výročí Říjnové revoluce; Zlatá neděle; *** Ležíš a on se ti dívá do klína.

Publikace jednotlivých textů v různých čítankách, antologiích a časopisech, případně jejich citace ve studiích neevidujeme ani zde, ani u dalších sbírek.

Referát o 3. vyd. (1992), resp. o kompletní edici BDEB, 1990–1993: Vladimír Novotný: To bylo dílo!, in *Nové knihy 1994*, č. 2, s. 2.

Referát o 4. vyd. (2014), resp. o 1. sv. edice EBBS: Radim Kopáč: Bondy básníkem, díl první, in *Týdeník Rozhlas 2015*, č. 16, s. 19.

Referáty o výboru *Ve všední den i v neděli...* (2009): Milena M. Marešová: *Ve všední den i v neděli...*, in *iRozhlas* [online], 3. 2. 2010; Petr Motýl: Egon Bondy: *Ve všední den i v neděli*, in *Opičí revue* [online], 5. 7. 2011.

AUTOREM VYŠKRTNUTÉ TEXTY:

Po básni s incipitem *Stále mne to táhne přes řeku* škrtnuta báseň s datem 12. I. 1951:

Usednu na stanici tramvaje
na tvrdou mozaiku
budu pozorovat potůčky bláta
kolem mých nohou
V kaluži přede mnou
se zrcadlí obličej
jak zezadu se dívají na mne
Z okna se dívá Puchmertl
Dva dělníci pojedou do práce
Přichází SNB
myslím na báseň Jacquesa Préverta
nemám však ptáka na hlavě
a proto zaplatím sto korun
Na chodníku se seděti nesmí

OPRAVY, RŮZNOČTENÍ:

Text sbírky přebíráme z posledního knižního vydání (EBBS I), ale vyřazujeme z něho jeden text z prvního smz. vydání (ten však otištěn níž v těchto komentářích) a datace jednotlivých textů; přihlížíme též ke znění sbírky in JL 1950–55.

- 53 *Chtěl jsem si vzpomenout na Marii* — v 1. a 2. strofě prvního smz. vydání je verš „chtěl jsem si vzpomenout na Kalandrovu popravu“ místo pozdějšího „chtěl jsem si vzpomenout na soudruhovou popravu“
- 54 *Dnes odpoledne když jsem odjížděl od svého otce* — v prvním smz. vyd. zní 3.-7. verš v rozvržení nikoli do pěti, ale do šesti veršů takto: 3.-6. verš: „smál se uvnitř jeden stařec ¶ a průvodčí škádlil dítě ¶ Jeli jsme kolem domů ¶ a pak kolem dřevěných ohrad a tenisových kurtů ¶ kolem zavřeného koupaliště ¶ Když jsme přijížděli k Vltavě“
- 59 *V záhybech tvého slunečního šatu* — v prvním smz. vydání zní 2. verš: „chtěl jsem naléztí slunce“
- 60 *Potkal jsem vojáka ve službě* — v prvním smz. vydání na konci 2. verše jiný tvar zájmena: „Já ti dám pacholku rozkřikl se na mě“
- 63 *Tlampače na ulicích oznamují přesný čas* — v prvním smz. vyd. zní 2. verš: „hodiny v nichž se šetří elektrinou“; poslední verš (v prvním i v pozdějších smz. vyd., též in JL 1950-55) zní: „a sportovní utkání“
- 64 *Četl jsem právě zprávu* — v prvním smz. vyd. tvoří poslední verš 1. strofy dva verše: „byla jsi jako vždy ¶ příjemná“
- 68 *Důstojníci a jejich ženy* — v prvním smz. vyd. je předposlední verš kratší: „Mám rád“; v JL 1950-55: „mám tak rád“; v různých dalších opisech stejně, ale s velkým počátečním písmenem, k čemuž se přikláníme
- 69 *Také milenci chodí* — v prvním smz. vyd. je 2. verš v závorce: „(rozviklaní jako má tužka)“; poslední verš tamtéž zní: „Nemám rád milence“
- 70 *Před chvílí jsi usnula* — poslední dva verše, *projíždějí jako každé noci ¶ vlaky se zbraněmi do Sovětského svazu*, byly kdysi kterýmiśi samizdatovým vydavatelem či písařem „opraveny“ na znění „*projíždějí jako každé noci ¶ vlaky se zbraněmi ze Sovětského svazu*“, což bylo bohužel přejato i do druhého (1990) a pátého (2017) tištěného vydání sbírky
- 75 *Dnes v noci se mi zdály* — v prvním smz. vyd. 4. verš zní: „jí dělal na záchodě minet“, ale toto tužkou škrtnuto a autorovou rukou nadepsáno nynější znění; předposlední verš tamtéž zní: „a když jsem chtěl aby se mnou souložila“
- 79 *Dnes je pátek* — poslední verš opravujeme podle 1. smz. vydání, byť v JL 1950-55 i ve všech dosavadních tištěných vydáních tento zní: „který už není nikde vidět“
- 80 *Chodila po Praze* — v prvním smz. vyd. jsou 3. a 4. strofa v obráceném pořadí a v poněkud jiném znění: „Kupujte jitrocel ¶ Kupujte slanečky ¶ Kupujte kávu a ¶ svatební věnečky ¶ kupujte motorky ¶ knihy a bavlnu ¶

bude svatba ¶¶ Seděla u stolu ¶ na hlavě kokrhel ¶ naproti pánovi ¶ s dvanácti svíčkami ¶ byla tak ošklivá ¶ byla jak vyvrhel ¶ to je život“
89 *Není třeba dlouho čekat* — dle prvního smz. vyd. a také dle prvního tištěného vyd. (1986) vracíme původní kratší znění 3. verše, který v pozdějších tištěných vydáních zní: „Seženete-li si *vlastní* byt po zatčeném“

Třetí složka rukopisného konvolutu (3T 1950) obsahuje níže vypsané texty včetně textů z TRe (není-li uvedeno výslovně jinak, jde o texty ze sbírky *Totální realismus*; tučně psány jsou tituly, jinak jde o incipity):

Marie má za měsíc rodit /12. XI. 1950/; Má láska k tobě nepřestává na tvém životě /12. XI. 50/; Dnes v noci se mi zdály příšerné sny /listopad 50/; Strašně se nudím /12. XI. 50/; Bydlím ve starém gotickém domě /.../ Má sladká Francie! [úryvek z *Prager Leben / Pražského života*, b. d.]; Dnes odpoledne když jsem odjížděl od svého otce /14. XI. 50 (podle ztracené básně z července 1948)/; Můj otec nebude nikdy králem /.../ Vltava tlí a tlí [další úryvek z *Prager Leben / Pražského života*, b. d.]; **Báseň napsaná v opilosti** /21. XII. 50 v Arcadia-clubu/ [Karibské moře]; Im Wiener Großstadtleben /9. XII. 50/ [nezařazený text]; Z podkroví svých víček hledím /9. XII. 50/ [Für Bondy's ...]; Marii se narodil syn /20. XI. 50/; Plakáty jimiž je polepena Praha /20. XI. 50/; Četl jsem dnes dlouho do noci. /21. XI. 50/; Před chvílí jsi usnula /21. XI. 50/; Stále mne to táhne přes řeku /23. XI. 50/; Chtěl jsem si vzpomenout na Marii /25. XI. 50/; Marie mne líbá... /12. XI. 50/; Má milá umřela /24. XI. 50/; Mezi holuby poletuje nad naší ulicí /4. XII. 50/; Rozloučil jsem se s Marií /26. XI. 50/; Ležíš a on se ti dívá do klína /26. XI. 50/; Tlampače na ulicích oznamují přesný čas /4. XII. 50/; Není třeba dlouho čekat /4. XII. 50/; Rozjel jsem se na konečnou stanici trolejbusu /4. XII. 50/; **Výročí Říjnové revoluce** /5. XII. 50/; Prohlížel jsem staré ročníky Minotaura /5. XII. 50/; **Mé metody II.** /26. XI. 50/ [Churavý výtvor]; V přístavě v kterém se /11. XII. 1950/; **Zlatá neděle** /18. XII. 50/; **Bezprostřední dni** /10. XII. 50/ [Churavý výtvor].

Nikam nezařazený text citujeme zde:

Im Wiener Großstadtleben
da zieht es mich umher
von einer Bar zur ander'n
hab' keine Eltern mehr

Im Prager Großstadtleben
da ist schon alles aus
mit mir die Polizei spielt
gleich so wie Katz' mit Maus

9. XII. 50

IV/ TRAPNÁ POEZIE

Tato básnická sbírka, jak již poznamenáno výše, existuje ve dvou autorizovaných verzích, kratší a obsáhlejší, z nichž však ona obsáhlejší byla — s několika škrty — autorizována, lze ji považovat za edici poslední ruky, a proto je zařazena jak do EBBS I, tak do přítomného svazku.

Původní samizdat z EP je datován lednem 1951 a obsahuje texty od listopadu 1950 do ledna 1951.

Obsáhlejší verze sbírky byla samizdatově vydána poprvé až v roce 1982. Podkladem této verze byl rkp. konvolut z autorova osobního archivu (tři sešity A5 zmíněné výše v komentářích ke sbírce *Totální realismus* a níže k poemě *Pražský život*). První dva z těchto sešitů obsahují celkem 48 textů sbírky *Trapná poezie* v autorově rukopisu, jenž však zřejmě je jakýmsi „načisto“ přepsaným souborem původních jednotlivých rkp. textů, které se nedochovaly. První sešit nese rkp. nadpis *Egon Bondy: ¶ Texty od října do prosince 1950 ¶* (Oddíl „*Trapné poesie*“) A. a druhý sešit: *Egon Bondy: ¶ Texty od října do prosince 1950 ¶* (Oddíl „*Trapné poesie*“) ¶ B. ¶ *Texty od ledna do května 1951.*

Nadpis druhého sešitu však neodpovídá zcela jeho obsahu, neboť poslední text je zde datován „22. I. 51“ a chronologicky poslední (jenž je v sešitu na předposledním místě) je datován „24. I. 51“. Tento rkp. textový soubor z autorova archivu byl v roce 1982 přepsán strojem, a to — chybně — pod titulem prvního ze zmíněných rkp. sešitů. Autor opis korigoval a tři ze 48 textů vyškrtl (a rovněž škrtl poslední dva verše textu *Es ist schwer Fischer zu werden*). Takto zkrácený soubor pak vyšel mj. ve sborníku *CS. UNDERGROUND*, vol. II B ¶ *Egon Bondy, sebrané spisy*, sv. 2, ed. Horna Pigment, tj. Ivan Lamper, Praha 1985, a v roce 1988 se stal součástí prvního smz. vydání BDEB II v edici *Vokna*, jež posléze — spolu s BDEB I, které *Vokno* vydalo v témže roce — převzalo samizdatové nakladatelství *Pražská imaginace* Václava Kadlece (PI, sv. 90, b. d. [1989]). V těchto edicích mají dvě části sbírky podtituly *Trapná poesie* ¶ A. a *Trapná poesie* ¶ B. Totéž nakladatelství pak v letech 1991 a 1992 vydalo oba

svazky regulérním knižním tiskem, takže v případě sbírky *Trapná poezie* bylo BDEB II, 1992, prvním tištěným vydáním vůbec. (Zde a v obou následujících edicích, tedy včetně stávající, mají dvě části sbírky podtituly *Oddíl A* a *Oddíl B*.)

Kratší a pravděpodobně pozdější verze sbírky byla tedy vydána samizdatově v roce 1951 v EP (jediný známý exemplář byl nalezen v pozůstatosti Antonína Hartmanna a byl zpřístupněn až v roce 2008). Jde o soubor 36 textů, o strojopis A6, datovaný lednem 1951, tedy bezpochyby o první samizdatové vydání sbírky, která zde také má jednoduchý titul *Trapná poesie*. Všechny texty v tomto vydání obsažené se ovšem nacházejí též ve zmíněném rkp. konvolutu, jen jsou zde trochu jinak seřazeny a ojedinele v trochu jiném znění. Opis tohoto prvního vydání měl ve svém archivu rovněž Radim Vašínska (strojopis A5, obsahově a textově totožný s vydáním v EP, včetně „tiráže“ a datace, jen titul napsán „progresivním“ pravopisem, tj. *Trapná poezie*, a letopočty pod jednotlivými texty psány zkráceně). Tento opis si zřejmě pořídil sám Vašínska již někdy na přelomu šedesátých a sedmdesátých let. Jiný opis (10 s. strojopisu A4) byl až do roku 2014 uložen v archivu původně Jiřího a Dany Němcových, nyní v knihovně Libri prohibiti.

Tiskem poprvé (obsáhlejší verze), in *Básnické dílo Egona Bondyho II*, Praha, Pražská imaginace 1992.

Tiskem podruhé (obsáhlejší i kratší verze), in Egon Bondy: *Básnické spisy I*, Praha, Argo 2014.

Ve výboru *Bez paměti žilo by se lépe* (ed. Radim Vašínska, Praha, M-art 1990) otištěny texty: Bez Stalina / nebylo by Lenina; PODTRHNĚTE SPRÁVNOU ODPOVĚĎ: / Přísliví kdo jinému...; PODTRHNĚTE SPRÁVNOU ODPOVĚĎ: / Znárodnění průmyslu bylo provedeno; PODTRHNĚTE SPRÁVNOU ODPOVĚĎ: / Milujeme generalissima Stalina; PODTRHNĚTE SPRÁVNOU ODPOVĚĎ: / Soudruh Klement Gottwald se stal prezidentem; PODTRHNĚTE SPRÁVNOU ODPOVĚĎ: / Světový film Pád Berlína je; PODTRHNĚTE SPRÁVNOU ODPOVĚĎ: / Známy Karel Marx byl; PODTRHNĚTE SPRÁVNOU ODPOVĚĎ: / Přísliví Buduj vlast posílíš mír; PODTRHNĚTE SPRÁVNOU ODPOVĚĎ: / Sentence Kasárna...; Gott ist einer; To jsem rád; Má matka je počestná žena. Právě se jí narodilo; Sovětský svaz; Bude-li se vám líbit tato báseň; Co to má Jula Fučík v kalhotách?; Když se komsomolka onanuje; Vzpomeňte si teď hned na svou milenkou!; Alexandr přišel k Diogenovi pravil; Na hřbitově topol stál. (Tento výbor není ani zaznamenán v obsahu publikace z roku 1990 a nejsou v něm vždy důsledně odlišeny incipity od názvů básní a psaní verzálkami

a minuskami; jde vlastně o do tisku převedený strojopis či kaligrafický rukopis, které se střídají i v názvech/incipitech jednotlivých čísel; zde i v následujících soupisech reprodukuje pokud možno přesně všechny grafické zvláštnosti, které však nikde nevedou k záměně toho kterého textu. Skutečnost, že výbor z této sbírky zde nese název se zmodernizovaným pravopisem, tedy *Trapná poezie*, resp. *trapná poezie A* a *trapná poezie B*, svědčí o tom, že Vašínska bezpochyby pracoval se samizdatem z vlastního archivu, o němž je zmínka výše.)

Ve výboru *Ve všední den i v neděli... Výbor z básnického díla 1950–1994*, ed. Martin Machovec, Praha, DharmaGaia 2009, otištěny texty: *** Podtrhněte správnou odpověď: / Příslolí...; *** Podtrhněte správnou odpověď: / Milujeme...; *** Podtrhněte správnou odpověď: / Známý Karel Marx...; Stalin linguista; *** Co to má Jula Fučík v kalhotech?.

AUTOREM VYŠKRTNUTÉ TEXTY:

Po básni SSSR ¶ se sesere škrtnuta báseň s datem 9. XI. 50:

Z následujících písmen

MOVTRSA

přeškrtněte čtvrté písmeno odzadu

avšak jen tehdy

je-li to samohláska

V opačném případě vypočítejte

$2 + 1 =$

A dále báseň s datem 9. XI. 50:

Je-li 28 – 9 více než 30 – 12

podtrhněte první slovo básně

Jinak dejte její poslední slovo do kroužku

Po básni *Sovětský svaz* ¶ je mi blaze (ve vydání v EP po básni s incipitem *To jsem rád*) škrtnuta báseň s datem 27. XI. 50:

Deutsche Frauen!

Ich heiße Fischer (früher Marquis genannt)

Ich komme aus dem Apfel und bin kein chemischer Stoff

Ich mache alle Früchte

mit Zucker schon nach einer Minute
Kochzeit
zu fester Marmelade

Z básně *Es ist schwer Fischer zu werden* škrtnuty poslední dva verše:

Er kommt aus dem Apfel
und ist sehr tapfer

OPRAVY, RŮZNOČTENÍ:

Text TraP převzat z vydání v EBBS I (2014).

- 93 na titulním listě sbírky ponecháváme jen základní vročení vzniku sbírky, neboť původní bližší datace vydání v EP neodpovídá skutečnosti
- 99 *Wolfgang Amadeus Mozart ¶ je ten ¶ o němž Eduard Mörike napsal* — opravujeme původně chybný zápis jména „Möricke“ (tak ještě i v BDEB II)
- 112 *Podtrhněte správnou odpověď: ¶¶ Přísloví ¶ Kdo jinému jámu kopá* — v textech začínajících kvaziveršem „Podtrhněte správnou odpověď“ jak v rkp., tak v EP nejsou mezery; v souladu s BDEB II i EBBS I chápeme tyto kvaziverše sice jen jako incipity, ale i tak je oddělujeme mezerami od textu „zadání“ a tato pak opět mezerami od jednotlivých „bodů“ odpovědí
- 117 *Karel Marx byl ¶¶ 1) židobolševikem* — v rkp. i v EP je nominativ „židobolševik“; autorem opraveno až pro vydání v BDEB II
- 119 *Sentence ¶ Kasárna náš domov je* — v rkp. sešitu verš zní: „Kasárna náš domov je a./“, ale ve vydání v EP a pak i v obou tištěných vydáních bez závěrečného „a./“, což respektujeme
- 125 *Stalin linguista* — druhá sekvence se v rkp. opakuje desetkrát, tj. až na okraj a konec stránky; zde kvůli grafickému rozvržení básně vypouštíme 3 opakování
- 130 *Jiřímu Wolkerovi ¶ Julie Fučíku* — na rozdíl od vydání v BDEB II, ale v souladu se zápisem v rkp. sešitu i s vydáním v EBBS I otiskujeme „Jiřímu Wolkerovi“ jako dedikaci, tedy nikoli jako titul textu
- 140 *Das weiß nur wilder Wind* — v EP je „weisst“, v rkp. „weiß“, což opravujeme na pravopisné „weiß“ (takto opraveno již v EBBS I)
- 140 *Er trinkt sehr gerne Wein* — v rkp. sešitu je „er trink“, což opravujeme na pravopisné „trinkt“ (takto již v BDEB II i v EBBS I)
- 141 *Alexandr přišed k Diogenovi pravil* — v rkp. sešitu i ve vydání v EP je „praví“; opraveno autorem až pro BDEB II

XI/ EDIČNÍ ZÁSADY

Jsou, jak již poznamenáno výše, v jádře shodné s těmi, které byly uplatněny v EBBS.

Jednotlivé básnické texty jsou tištěny samostatně na jednu stránku, což také odpovídá jejich uspořádání v původních autorských samizdatech.

Základním pramenem jednotlivých textových souborů sice vesměs byly jejich nejstarší samizdatové edice v EP (tak v případě 2000, TRe, DN, FBG, VK, MK, přičemž pro PŽ bylo základním pramenem až jeho druhé smz. vydání), ovšem v podobě autorem později krácené, proškrtané, proto jako jejich součást neotiskujeme jejich tiráže, ale ponecháváme různé další, doplňkové texty, neboť ty považujeme za nedílnou součást toho kterého textového celku (takto na rozdíl od EBBS, JL 1950–55 a EE 1950–55), přičemž zde pokud možno respektujeme původní grafickou úpravu a pravopisné zvláštnosti těchto textových částí.

Textové pasáže, které byly ve strojopisech podtrženy, a pasáže, které byly ve strojopisu psány proloženě, dále všechny datace, dedikace, motta a autorské „scénické“ poznámky tiskneme kurzivou. Na rozdíl od původních samizdatů, ale ve shodě s EBBS zavádíme rovněž kurzivu pro lepší rozlišení při tištění názvů literárních a uměleckých děl, citací nápisů apod. Názvy básnických textů tiskneme tučnou kurzivou. První verše textů, byť jsou psány ve strojopisu verzálkami, považujeme za incipity a psaní verzálkami ponecháváme i v tomto vydání. Pasáže v próze 2000, které jsou škrtnuty (tak ve II., V. a VII. kapitole), byly autorem škrtnuty v rukopise textu (II. kap.) či v prvním smz. vydání (V. a VII. kap.). Jelikož do stávajícího vydání byly začleněny i celá II. a celá VIII. kapitola, které byly autorem z původního strojopisného smz. vyřazeny kompletně, neakceptujeme ani tyto tři kratší škrty, ale graficky je vyznačujeme přeškrtnutím.

Respektovány byly všechny autorovy pravopisné zvláštnosti, resp. zřejmé schválnosti, nespisovné a hovorové tvary, vulgarismy, exotismy, archaismy a neologismy, ale opravovány jsou evidentní překlepy a gramatické chyby (v češtině i v raných německy psaných textech, případně anglicky, rusky a francouzsky psaných pasážích), u nichž bylo možno vyloučit jakýkoli estetický či sémantický záměr. Pravopis textů převážně z první poloviny padesátých let přizpůsobujeme dnešní pravopisné normě, ale nečiníme tak zcela důsledně, resp. otrocky. Tak např. většinou píšeme z tam, kde se dříve psalo s, např. *dispozice, muzeum, pozice, žaluzie*, všechna substantiva s příponou *-izace*, slovesa s příponou *-izovat(i)*, např. *civilizace, organizace, symbolizovat*;

dále *buržoazní, cenzura, (dez)iluze, dezorientace, divize, hortenzie, intenzivní, klozet, konverzace, konzul, konzum, krize, krystalizace, nervózní, prezident, prognóza, televize, univerzita, verze*, ba dokonce i *filozofie a poezie*, byť zde autor vždy psal *s* a tento pravopis byl dříve akceptován v souborných vydáních (BDEB a EBBS); předložky *s/z, se/ze* dříve ve spojení se jménem v 2. pádě rozlišované, sjednocujeme na psaní *z/ze*, a to na rozdíl od EBBS, kde ve starších textových vrstvách bylo psaní *s/se* tolerováno. Slova řeckého původu začínající na *theo-* píšeme všude *teo-*, obdobně *mytologie, mýtus m. mythologie, mýthus*; rušíme dvě *ss* v cizích slovech, obdobně dvě *ll* (např. ve slově *ilegální*), obdobně dvě *rr* (např. ve slovech *iracionální, ireidenta*); píšeme též *sál m. ssál*, dále *defétismus m. defaitismus, letargický m. lethargický, múzy m. musy, prerogativ m. prenatální m. praenatální*. Dále píšeme *á* místo *e* či *é* ve slovech jako *aktuální, individuální, manuální, materiální, oficiální, primární, sexuální* aj. (Autor v próze 2000 sice psal např. *materielní* či *primérní*, ale tamtéž se vyskytuje *individuělní* i *individuální, sexuělní* i *sexuální*, a jen např. *intelektuální, rituální, sociální*. I vzhledem k této bezpochyby nezáměrné nedůslednosti sjednocujeme.) Píšeme také *lartpourlartistický m. l'art pour l'artistický, nonšalance m. nonchalance, úzus m. usus*.

Vesměs dodáváme délku samohláskám, které se ve čtyřicátých a padesátých letech psaly bez délek, např. *áriječ, arkánium, konkubína, kritérium, meluzína, nervózní, rádio, suverénní, tragédie*. Kromě přepisů autorových deníkových záznamů píšeme také jméno *Ungár* s dlouhým *á*, jak je psáno v úředních záznamech. Hovorově zkrácené tvary píšeme bez apostrofu (např. *moh m. moh*); apostrofy ovšem ponecháváme v německy psaných textech i v nečetných francouzských pasážích. Zkratky píšeme podle dnešního úzu slité (např., *tj., tzv.*). Ponecháváme však kolísání v délce v místním jméně *Braník/Bráník* a bez délky zůstávají i slova *globus a lampion* (oproti s délkou psaným slovům *citrón a kanón*).

V textech prózou opravujeme a doplňujeme interpunkci a psaní velkých písmen, tak např. *Sovětský svaz m. Sovětský Svaz, Státní bezpečnost m. státní bezpečnost, ÚV. m. Ú. V.*

Ponecháváme delší tvary infinitivů (*s -ti*), slovesný tvar *jest* a výjimečně, zejména v oněch přidaných, „dokumentárních“ textech, také archaický pravopis např. ve slovech *essay, linguista, mythus* (v titulu dobového překladu Rosenbergovy knihy), *spleen, therapie*; rovněž ojedinělý, záměrně chybný pravopis ve slově *medaile* a s ohledem na rytmus v jednom případě ponecháváme pravopis *sexuělně*. Z obdobného důvodu ponecháváme krátké *i* ve jméně *Dali*.

V takovýchto ojedinělých případech považujeme archaický pravopis rovněž za stylotvorný prostředek.

Paušálně sjednocujeme psaní příslovečných spřežek, tak např. píšeme *doběla, postaru m. do běla, po staru*, oproti tomu rozdělujeme v případě *že m. vpřípaděže*, ale ponecháváme původní *začež, zezdáli* aj. Respektujeme též dobový módní úzus psaní malých písmen na začátku vlastních jmen, jež občas autor používal v nejstarších sbírkách.

V případě německy psaných textů jsme se snažili postupovat obdobně jako u textů českých. Opravovali jsme jen evidentní překlepy, též občas chybné pádové koncovky, logicky doplňovali apostrofy naznačující zkrácení, podle dnešních pravidel jsme upravili psaní *ss/ß* tam, kde je to podle těchto pravidel nutné, ale nikde jsme nedoplňovali z hlediska spisovné němčiny chybějící členy, nikde jsme neopravovali ne vždy zcela správné spojky. Takto hrubé zásahy by jednak mohly porušit rytmickou strukturu veršů a kromě toho nikterak nelze vyloučit, že autor používal poněkud barbarské němčiny záměrně — ostatně tak jako často využíval i ve své rodné češtině prvky obecného jazyka, slangy, vulgarismy aj. Neopravujeme ani různé autorovy německé lexikální zvláštnosti, např. *Kaffee* ve smyslu „kavárna“, či neologismy *Hauptvorsteller* a *zerkleben*; na konkrétní sporné případy užití gramatiky upozorňujeme v jednotlivých komentářích výše.

XII/ SOUPIS LITERATURY

Bondy, Egon

Kořeny českého literárního undergroundu v letech 1949–1953, in *Hařta Press* 1990, č. 8; též [opravený a komentovaný text] in *Pohledy zevnitř. Česká undergroundová kultura ve svědectvích, dokumentech a interpretacích*, ed. Martin Machovec, Praha, Pistorius & Olšanská 2008

Prvních deset let, Praha, Maťa 2001

Bouček, Jaroslav

27. 6. 1950 *poprava Závíše Kalandry. Česká kulturní avantgarda a KSČ*, Praha, Havran 2006

Boudník, Vladimír

Z literární pozůstalosti, Praha, Pražská imaginace 1993

Burda, Vladimír

Přerušný sen Závíše Kalandry, in *Výtvarná práce* 1968, č. 18, 19, 20/21, 22/23

VYSVĚTLIVKY

I/ 2000

- 8 **Co je mým principem?** — citováno z Masarykovy knihy *Otázka sociální. Základy marxismu sociologické a filosofické*, Praha, Jan Laichter 1898, kde v kapitole „Materialism historický“ ve trochu jiném znění (s. 31, pozn. 1): „Co je mým principem? Ego a Alter Ego, ‚egoismus‘ a ‚kommunismus‘, neboť oba tak jsou nerozlučný jako hlava a srdce. Bez egoismu nemáš hlavy, bez kommunismu nemáš srdce.“ ([*Werke*] II, s. 413); TGM citoval (a pravděpodobně sám přeložil) z Feuerbachových *Sämtliche Werke. Zweiter Band, Philosophische Kritiken und Grundsätze*, Leipzig, Otto Wigand 1846, kde vskutku na s. 413: „Was mein Princip ist? Ego und Alter Ego ‚Egoismus‘ und ‚Communismus‘, denn beide sind so unzertrennlich, als Kopf und Herz. Ohne Egoismus hast Du keinen Kopf, und ohne Communismus kein Herz.“ (jde o pasáž ze závěru spisu *Fragmente zur Charakteristik meines philosophischen Curriculum vitae*, 1822)
- 9 **Chronos** — v řecké mytologii Kronos, posléze jen na základě slovní podobnosti ztotožňován s Chronem („čas“); jeden z titánů, který vykleštil svého otce Úrana, stal se pánem světa a s vlastní sestrou Rheiou měl děti Hestii, Démétér, Héro, Háda a Poseidona: ty všechny pozřel, neboť se bál, že jeho osud bude stejný jako osud jeho otce; když jeho poslední syn Zeus dospěl, donutil ho vyzvrátit všechny své sourozence, pak s ním deset let bojoval, nakonec ho svrhl do Tartaru a sám se stal vládcem pokolení bohů
- 11 **nevlastní otec** [Honzy K.] — míněn dr. Evžen Klinger (1906–1981), od roku 1934 druh Mileny Jesenské, komunistický žurnalista, 1937 z KSČ

II/ TOTÁLNÍ REALISMUS

- 70 **projíždějí jako každé noci ¶ vlaky se zbraněmi do Sovětského svazu** — v různocítení zmíněný omyl, vyskytující se nejen v řadě samizdatů, ale také ve vydání v RR (1990), ba dokonce i ve dvojjazýčném, česko-francouzském vydání (2017), je vlastně pozoruhodným případem dezinterpretace daného textu s odstupem jen pár desetiletí: zřejmě po invazi vojsk SSSR do Československa v srpnu 1968 bylo již nepochopitelné, že by zbraně mohly být z Československa do SSSR vyváženy, pointa textu však spočívá zřejmě v poukazu na tvrdé vykořisťování satelitních, závislých států ze strany SSSR po roce 1948, přičemž v době, kdy byl daný text napsán, se nepochybně ještě nic nevědělo o tom, že se SSSR zmocní veškerých bohatých ložisek uranu nacházejících se na území Československa
- 72 **Marie** — nejen v *Totálním realismu*, ale také v poemě *Pražský život* („viz o ní jiné verše“) je předobrazem „Marie“ nepochybně Jana „Honza“ Krejcarová (viz též poznámku ke s. 11)
- 78 **soudruh Kaganovič ¶ promluvil** — Lazar Mojsejevič Kaganovič (1893–1991), zvaný „železný Lazar“; člen politbyra ÚV KSSS, důvěrný Stalinův spolupracovník, organizátor násilné kolektivizace zemědělství a mnoha dalších represivních akcí; o své vedoucí postavení a všechny funkce přišel až v roce 1955 po nezdařeném pokusu o stranický puč proti Chruščovovi
- 81 **Život je správná věc ¶ i žít je správná věc** — v básni, již lze celou číst jako parafrázi Kainarovy básně *Stříhali dohola malého chlapečka* (ze sbírky *Nové mýty*, 1946), jsou tyto dva verše jen nepatrně pozměněnou citací veršů z Majakovského poémy *Správná věc* (*Xopouo!*, 1927), konkrétně z její 19. části: „život — ¶ správná věc, ¶ i žít jej — ¶ správná věc“ (viz Vladimír Majakovskij: *Z díla*, překlad Jiří Taufer, Praha, Svoboda 1950, s. 704)
- 83 **Deník komsomolky** — Ina Konstantinova: *Dívka z Kašinu. Z deníku komsomolky, hrdiny Sovět. svazu Evženie Rudněvové*, Praha, Mladá fronta 1949
Vzpomínky matky Olega Koševého — Jelena Nikolajevna Koševaja: *Můj syn*, Praha, Mladá fronta 1949; Oleg Vasiljevič Koševoj (1926–1943) byl jeden z organizátorů odbojové komsomolské organizace Mladá garda (Molodaja gvardija) v ukrajinském Krasnodonu, v lednu 1943 s ostatními členy Gestapem zatčen, všichni pak mučeni a popraveni;

již v roce 1945 napsal Alexandr Fadějev román *Mladá garda* (česky 1947, překlad Anna Nováková a Sergej Machonin), v němž sice vylíčil skutečné události, ale současně je v duchu stalinismu tendenčně zkrslil, tak např. zveličil právě význam Olega Koševého, jenž se v důsledku toho stal jednou ze stalinistických legend (v roce 1951 vydal Fadějev přepracovanou, ještě tendenčnější verzi románu)

84

staré ročníky *Minotaura* — surrealistická revue *Minotaure* vycházela v Paříži v letech 1933–1939 (nakladatelství Editions d'Art Albert Skira)

92

ich und es — tento původní název sbírky *Totální realismus* je ne zcela doslovnou citací titulu teoretické psychologické práce Sigmunda Freuda *Das Ich und das Es* (1923), která v překladu Jiřího Pechara vyšla pod názvem *Já a Ono* (in Sigmund Freud: *O člověku a kultuře*, Praha, Odeon 1990, s. 98–138), jde o jednu z Freudových studií, které vysoce oceňovali surrealisté; Bondy v lyrickoepické skladbě *Kádrový dotazník* (1962–1967) píše: „Však když jsem se setkal s Honzou všechno ostatní zhaslo ¶ Leželi jsme v Horních Stromkách a mluvili o sexualitě ¶ psali jsme na stroji překlad *Das Ich und das Es* ¶ četli *Justinu* a koupali se ve vaně a ani jednou jsme se spolu nevyspali.“ (in EBBS II, s. 16); z citace (má-li být čtena jako faktografie, jako konkrétní svědectví) není zřejmé, zda šlo o jejich vlastní překlad, či o překlad někoho jiného, ale žádný strojopis s tímto textem, a třeba jen jeho fragment, není znám, je však evidentní, že dávaje sbírce lyriky „totálního realismu“ takovýto „freudovský“ název, autor tím nepochybně chtěl naznačit, že se i touto sbírkou hlásí ke stejným idejím a inspiracím jako tehdejší čeští surrealisté, ba že se zřejmě stále považuje za jednoho z nich; rakouská bohemistka Gertraude Zand ve své knize *Totální realismus a trapná poezie. Česká neoficiální literatura 1948–1953* (Brno, Host 2002) interpretuje význam titulu takto: „Dva protikladné světy, vnitřní a vnější, intimní a veřejný, jsou [...] vyjádřeny v titulu [...] *Ich und es*. ‚Ich‘ zastupuje vnitřní skutečnost mladého básníka, ‚Es‘ vnější skutečnost roku 1950. [...] Výklad ve freudovském smyslu by mohl vyznít takto: Ich zastupuje princip reality čili pragmatickou stránku osobnosti, jež uvědoměle vnímá a jedná, tedy udržuje kontakt s vnějším světem a podle možností organizuje uspokojení pudů. Es znamená ve freudovském chápání nevědomý pudový vnitřní život. Jakožto iracionální princip je vedeno touhou po slasti a po smyslovém uspokojení, ale také po destrukci. Podle této interpretace by bylo Ich vnímající, Es emocionální osobou. Ve sbírce

Totální realismus se objevují jen tyto dva aspekty osobnosti, nápadná je absence ‚Über-Ich‘ (nad-já) jak v titulu, tak v obsahu [...]“ (Zandová dále poznamenává, že však autor — zřejmě v osobní korespondenci s ní — freudovský výklad tohoto názvu odmítal)

III/ TRAPNÁ POEZIE

- 97 **Rachmaninovým preludiem** — Sergej Vasiljevič Rachmaninov (1873 až 1943 Beverly Hills, USA): *Preludium cis moll* (1892) patří k jeho nejvýznamnějším skladbám
- 99 **Eduard Mörike napsal ¶ *Mozartova cesta do Prahy* — *Mozart auf der Reise nach Prag*** (1856) patří k nejpobulárnějším knihám německého spisovatele Eduarda Mörikeho (1804–1875); kniha vyšla několikrát též v českém překladu
- 116 **Světový film *Pád Berlína*** — sovětský film *Pád Berlína* I.–II. (1949), režie Michail Čiaureli, hudba Dmitrij Šostakovič; roli Göringa v něm ztvárnil Jan Werich
- 117 **šéfem GPU** — viz poznámku ke s. 35
- 119 **podtitulek Teigeho knihy *Nejmenší byt*** — Teigova kniha s tímto názvem vyšla v roce 1932 v nakladatelství Václava Petra v Edici soudobé architektury, sv. 1; podtitul ve vlastním slova smyslu nemá, ale na jeho místě je jakési stručné resumé: „l'habitation minimum • die kleinstwohnung • bytová krise • reforma bydlení • byt pro existenční minimum • rodinný, nájemný a kolektivní dům • regulace obytných čtvrtí • nové formy domu a bytu • hnutí za lidový byt“
- 125 **Stalin linguista ¶¶ na téma I. V.** — sborník, jehož hlavním tématem byl Stalinův vklad do sovětské lingvistiky, vyšel v češtině sice až v roce 1952 (*Otázky jazykovědy s hlediska prací J. V. Stalina. Sborník přednášek, které byly prosloveny na všesvazových poradách o jazykovědě, konaných v srpnu 1950 na Lomonosovově státní universitě v Moskvě; přeložil kolektiv překladatelů za redakce Jaromíra Běliče a Bohuslava Ilka; Praha, Nakl. Čs.-sovět. institutu 1952), ale ruský originál (*Voprosy jazykoznanija v svete trudov I. V. Stalina*) je již z roku 1950 a ovšem samotná Stalinova stať O marxismu v jazykovědě (Otnositel'no mark-sizma i jazykoznaniji) vyšla v ruštině (časopisecky) i v češtině (jako samostatná publikace) téhož roku v nakladatelství Svoboda (překlad Vladimír Kaigl a Václav Prokůpek); I. V. = Ivo Vodseďálek*

- 139 **nebudeš matkou ¶ Olega Koševého** — viz poznámku ke s. 83
- 141 **Kdybych nebyl Toníkem** — narážka na „toníkovskou legendu“, kterou společně vytvářeli Bondy a Vodseďálek; viz EBBS III, s. 849–857, 971, též Ivo Vodseďálek: *Dílo 1949–1998*, Praha, Argo, 2019, s. 965–968, 1045
- 143 **Dagmaro ¶ rodná ¶ navštív ¶ Ivana** — v této básni a ovšem pak v celé sbírce *Dagmara aneb Nademcionalita* jde o postavy, jejichž předobrazy byli básníkovi přátelé: básník Ivo Vodseďálek (1931–2017), jehož jméno autor občas (zřejmě záměrně) komolil na „Ivan“, a jeho první žena Dana Prchlíková (1931–2006), v letech 1952–1955 Vodseďálková, později Kašparová, mezi přáteli v padesátých letech všeobecně přezdívaná „Dagmara“

IV/ PRAŽSKÝ ŽIVOT

- 146 **IN MEMORIAM SOUDRUHA ZÁVIŠE KALANDRY ČLENA IV. INTERNACIONÁLY** — tzv. IV. internacionálu založil v roce 1938 Lev Davidovič Trockij jako sdružení nestalinistických komunistických stran a organizací, základními idejemi těchto antistalinistů, kteří sami sebe posléze označovali jako trockisty, byla propagace tzv. permanentní revoluce, tj. o nutnosti vítězství socialismu na celém světě, netoliko v jedné zemi, což byla doktrína, kterou zastával Stalin, teorie degenerace diktatury proletariátu v SSSR a v jeho satelitech (tj. vláda dělnické třídy tam byla nahrazena diktaturou stalinistické strany); trockisté posléze hodnotili kladně jakýkoli odpor proti partajní byrokracii, např. dělnické samosprávy v Jugoslávii, Mao Ce-tungovo rozbíjení partajního aparátu za kulturní revoluce, ale i povstání v NDR v roce 1953, v Maďarsku v roce 1956, hnutí Pražského jara v roce 1968 a podporovali i Charu 77 a polskou Solidarność; periodika IV. internacionály vycházela především ve francouzštině (*Quatrième Internationale*) a angličtině (*Fourth International*); viz též poznámky ke s. 12 a s. 38
- 148 **před lety v Palestině ¶ kde Rolland a Matka boží** — viz autorovu vlastní vysvětlivku na s. 184
- 150 **Dietrich kehrt kurz nach Ostern zurück** — viz autorovu vlastní vysvětlivku na s. 184
Da sprach die Entführte — viz autorovu vlastní vysvětlivku na s. 184; středohornoněmecký epos *Gudrun* (či *Kudrun*, cca 1250) nebyl doposud

OBSAH

2000 7

TOTÁLNÍ REALISMUS 51

*** Chtěl jsem si vzpomenout na Marii 53

*** Dnes odpoledne když jsem odjížděl od svého otce 54

*** V trávě 55

*** V Praze se tančí 56

*** Je veselo v Moskvě 57

*** Má přítelkyně mi darovala květinu 58

*** V záhybech tvého slunečního šatu 59

*** Potkal jsem vojáka ve službě 60

*** Protože jsem největší žijící básník 61

Sjezd ČSM 62

*** Tlampače na ulicích oznamují přesný čas 63

*** Četl jsem právě zprávu o procesu s velezrádci 64

*** Věžní vstávají v šest hodin 65

*** Sedím ve své cele 66

*** Stále mne to táhne přes řeku 67

*** Důstojníci a jejich ženy 68

*** Také milenci chodí po Praze 69

*** Před chvílí jsi usnula 70

*** Mezi holuby poletuje nad naší ulicí 71

*** Marie mne líbá ačkoli nás to oba unavuje 72

*** Četl jsem dnes dlouho do noci 73

*** Marie má za měsíc rodit 74

*** Dnes v noci se mi zdály příšerné sny 75

*** Má láska k tobě nepřestává na tvém životě 76

*** Strašně se nudím 77

Výročí Říjnové revoluce 78

*** Dnes je pátek 79

*** Chodila po Praze	80
*** Plakáty jimiž je polepena Praha	82
*** Zlatá neděle	83
*** Prohlížel jsem staré ročníky <i>Minotaura</i>	84
*** Rozloučil jsem se s Marií	85
*** Ležíš a on se ti dívá do klína	86
*** Marii se narodil syn	87
*** Má milá umřela	88
*** Není třeba dlouho čekat	89
*** V přístavě v kterém se	90
*** Rozjel jsem se na konečnou stanici trolejbusu	91
půlnoc	92
TRAPNÁ POEZIE	93
Oddíl A	95
*** Koncert vyvrcholil	97
*** Afghánistán	98
*** Wolfgang Amadeus Mozart	99
*** Chodil jsem včera po Praze	100
*** Budujeme socialismus	101
*** Byl pátek nešťastný den	102
*** Včera jsem byl	103
*** „B“ůh	104
*** Šel jsem dnes	105
*** Johann Wolfgang Amadeus Goethe	106
*** Pionýr brání mír	107
*** Bez Stalina nebylo by Lenina	108
J. V. Stalinovi	109
*** SSSR	110
*** Je-li ch dvojhláska	111
*** Podtrhněte správnou odpověď: Přísloví Kdo jinému... ..	112
*** Podtrhněte správnou odpověď: Znárodnění... ..	113
*** Podtrhněte správnou odpověď: Milujeme generalissima... ..	114
*** Podtrhněte správnou odpověď: Soudruh... ..	115
*** Podtrhněte správnou odpověď: Světový film... ..	116
*** Podtrhněte správnou odpověď: Známý Karel Marx... ..	117
*** Podtrhněte správnou odpověď: Přísloví Buduj vlast... ..	118

*** Podtrhněte správnou odpověď: Sentence	119
*** Gott ist einer	120
*** V uchu	121
*** V případě že ano	122
*** To jsem rád	123
Jádro dropa	124
Stalin linguista	125
Kontrolní otázky	126
Opakujte rychle za sebou!	127
*** Má matka je počestná žena	128
*** Pokud ve mně srdce bije	129
*** Julie Fučíku	130
Oddíl B	131
*** Sovětský svaz	133
*** Bude-li se vám líbit	134
*** Vzpomeňte si teď hned na svou milenku!	135
*** Oidípův král	136
*** Napište	137
*** Co to má Jula Fučík v kalhotech?	138
*** Když se komsomolka onanuje	139
Es ist schwer Fischer zu werden	140
*** Alexandr přišel k Diogenovi pravil	141
*** Na hřbitově topol stál	142
*** Dagmaro	143
PRAŽSKÝ ŽIVOT	145
<i>Zpěv první</i>	147
<i>Zpěv druhý</i>	153
<i>Zpěv třetí</i>	161
<i>Zpěv čtvrtý — intermezzo —</i>	171
<i>Zpěv pátý</i>	177
DAGMARA ANEB NADEMOCIONALITA	187
BONDY DAGMARA	189
*** Stojí lípa v širém poli	191
<i>Naše Dagmara bojuje za mír</i>	192

*** Dagmara se chlubí	193
*** Dagmara trägt...	194
*** Zima je v pokoji	195
*** Dagmara se češe jako blázen	196
*** Dagmařin otčím	197
*** Dagmara je vyzbrojena znalostmi marx-leninismu	198
*** Dagmara aby získala	199
*** Dagmara sedíc v pohodlném křesle	200
*** V koupelně je pára	201
*** Dagmara zieht sich aus	202
*** Dagmara soll sich beim Arzt ausziehen	203
*** Ivan vynalezl novou báseň	204
*** Dagmara se koupe	205
*** Ivan napsal sonet	206
*** Ivo macht einen Hund und bellt	207
Die keusche Dagmara	208
*** Dagmara macht...	209
*** Skladatelé budou zasedati	210
*** Ivan und Dagmara	211
*** Malý synovec Pavel	212
*** Dagmara tanzt mit Emil der ist	213
*** Ohne Gottesdienst ist eben	214
*** Dagmara s Ivanem	215
*** Ivo hat einen neuen Hut	216
*** Dagmara má přítelkyni	217
*** Dagmara s Marcelou cvičí	218
Dagmara a Marcela	219
Dagmara a Bondy	220
*** Dagmara schläft um zu träumen	221
*** Dagmara je opět na rozpacích	222
*** Marcela se učí	223
Dagmaras und Marcelas Erzählungen	224
*** Dagmara má novou pundu	225
*** Nad Tatru sa blýská	226

*** Die Tiererziehung interessiert Dagmara vor allem	227
<i>Ferdinand d'Este und eine Wespe</i>	228

Z intimního deníku Egona Bondyho	229
<i>Dojmy z přírody</i>	231
<i>Intimní zážitky</i>	232
<i>Spleen</i>	233
SPISY EGONA BONDYHO	234

FÜR BONDY'S UNBEKANNTE GELIEBTE

ANEB NEPŘEBERNÉ BOHATSTVÍ	237
--	------------

*** VŠECHNO CO JE FAŠISTICKÉ	241
------------------------------------	-----

Experimentace paranoicko-kritickou metodou	243
---	------------

<i>Kde je nůž</i>	245
-------------------------	-----

<i>Pozoroval jsem psa</i>	246
---------------------------------	-----

<i>Vive la France!</i>	247
------------------------------	-----

<i>Zahrada ve slunci a ve stínu</i>	248
---	-----

<i>Bydlím za polárním kruhem</i>	249
--	-----

<i>Praha</i>	250
--------------------	-----

<i>Jídlo</i>	251
--------------------	-----

<i>Černý večer července</i>	252
-----------------------------------	-----

<i>Rychlý čaloun</i>	253
----------------------------	-----

<i>Obrácení se k Bohu</i>	254
---------------------------------	-----

<i>Smutná píseň</i>	255
---------------------------	-----

Blödes Leben	257
---------------------------	------------

<i>Autoportrét (Bez paměti...)</i>	259
--	-----

<i>Osvobození</i>	260
-------------------------	-----

<i>Převlečen za dámu</i>	261
--------------------------------	-----

<i>Podzim</i>	262
---------------------	-----

<i>Jížní fronta</i>	263
---------------------------	-----

<i>Flétna</i>	264
---------------------	-----

<i>Na šňůře</i>	265
-----------------------	-----

<i>Ein Gedicht</i>	266
<i>Pan Panoptik (titulky ke knize koláží)</i>	267
<i>Opředu duši šibenice</i>	269
<i>Čerti</i>	270
<i>Poustevník (Lotosy)</i>	271
Für Bondy's unbekannte Geliebte	273
<i>Skoba</i>	275
<i>Die Möwen</i>	276
<i>Ráno</i>	277
<i>Es regnet</i>	278
<i>Kolej</i>	279
<i>Autoportrét (Jsem letargický...)</i>	280
<i>Soldatenlied</i>	281
<i>Ein Lied</i>	282
<i>Červený měsíc</i>	283
<i>Der Nebel</i>	284
<i>Světlo</i>	285
<i>Černé slunce</i>	286
<i>Der Mond ist aufgegangen</i>	287
Legends	289
<i>Dívka a strom</i>	291
<i>Zakletá dívka</i>	292
<i>Dívka ve člunu</i>	293
<i>Herrmann</i>	294
<i>Dívka v domě</i>	295
<i>Eduard und das Schiff</i>	296
<i>Žofie</i>	297
<i>Bernard</i>	298
<i>Les</i>	299
<i>Der tote Jüngling</i>	300
<i>Die Sonnenwende</i>	301
<i>Bondy's Geliebte und der Führer</i>	302

<i>Marka</i>	303
<i>Květiny</i>	304
<i>Kouzelníci</i>	305
<i>Mořské ženy</i>	306
<i>Ein getötetes Weib</i>	307
<i>Die Hirten</i>	308
<i>Poustevník</i> (Dívka, jež se jmenovala...)	309
<i>V Sakenu</i>	310
<i>Der Irrtum</i>	311
<i>Okouzlená dívka</i>	312
<i>Jak vznikli lidojedi</i>	313
<i>Zakopaná prdel</i>	314
<i>Poslední legenda</i>	315
Jarov	317
*** V Praze	319
Smysl poezie	323
<i>Stará básně</i>	325
<i>Zwei Gedichte über den Sinn der Poesie</i>	326
*** Však opustil jsem včas to scestí	327
<i>Smutek</i>	328
<i>Braník</i>	329
<i>Der Tannenbaum und stille Nacht</i>	330
<i>Die Kuh</i>	331
<i>Die Wiese</i>	332
<i>Zpěv páteční</i>	333
<i>Marcela</i>	334
<i>Die Maus</i>	335
<i>Der jüdisch-faschistisch-bolschewistische Bondy schreibt auch einmal philanthropisch</i>	336
<i>Das Telephon</i>	337
<i>Sudetenland</i>	338
<i>Pes</i>	339

<i>Ruský slovník</i>	340
<i>Bota</i>	341
<i>Bondy wiederum besoffen</i>	342
<i>Der Reim</i>	343
<i>Ich bin ein Malthusianist</i>	344
<i>Bondy die neosurrealistische Poesie lesend</i>	345
<i>Elegie</i>	346
<i>Uprostřed ulice</i>	347
<i>Ich</i>	348
Die Sonnenwende	349
<i>Die Sonnenwende</i>	351
<i>Krajina</i>	352
<i>Noc a den</i>	353
<i>Krajina II.</i>	354
<i>Měsíc</i>	355
<i>Černá paní</i>	356
<i>Valerie a kat</i>	357
<i>Ryby</i>	358
<i>Balada</i>	359
<i>Černý pták</i>	360
VELKÁ KNIHA	363
I. oddíl. Bez obav	365
<i>Bez obav v tramvaji</i>	367
*** ČET JSEM JEDNU KNIHU	369
KOREJSKÁ BALADA	370
<i>Pozdrav</i>	371
*** NAD KREMLEM NA EROPLÁNU	374
<i>Dopis</i>	375
II. oddíl. Stále více a směleji vpřed k zajištění	
naší družstevní velkovýroby	377
*** ČERVENÝ PRAPOR NÁŠ VLAJE	379

*** SPOČÍTEJ SI HOSPODÁŘI	380
*** MÁME V DRUŽSTVU KOMBAJNY	381
*** SOUSEDE SOUSEDE	382
*** HOŘOVICE HOŘOVICE	383
*** JÁ MÁM RÁDA TRAKTORY	384
*** AĚ SE TÁTA S MÁMOU ZLOBÍ	385
*** SEDÍM NA TRAKTORU	386
*** JÁ JSEM HOLKA ZE DRUŽSTVA ZE DRUŽSTVA	387
*** ZA HORAMA ZA LESAMA	388
*** KDES BYLA MÁ MILÁ KDES BYLA	389
*** MÁM PANENKU V KONOPIŠTI	390
*** MÁ MILÁ JE JAKO JABKO	391
*** KOLENA KOLENA	392
*** STOJÍ NA POLI JEŘÁBEK	393
*** SKÁKALA MÁ MILÁ PŘES JETEL	394
*** VEMU SI PISTOLKU	395
*** CHODÍ SLEPICE	396
*** VRKÚ VRKÚ	397
*** NA POLI STOJÍ KOUKOL	398
*** JAKO JE HLUBOKÁ STUDNA	399
*** ZATOČIL SE VÍTR STOČILA SE VODA	400
*** SOKOLE SOKOLE	401
*** SKOČILA BYCH Z HRÁZE	402
*** ČERNÁ NOC NEJNI ČERNĚJŠÍ	403
*** KDYŽ PŘIJDU DOMŮ	404

III. oddíl. Ožralá Praha

Na ulici 407

*** NA STAREJCH ZÁMECKEJCH SCHODECH

V prdeli 410

*** NA UMPRUMU VISÍ STALIN

*** K VEČERU

*** SVĚTLA CHODĚJ PO ULICI

*** NA FILOZOFICKÝ FAKULTĚ

<i>Starý Město</i>	415
<i>Vánoce</i>	416
*** ZAS JSEM BYL DNESKA OPILÝ	417
*** KOUPIIL JSEM SI FRANCOVKU	418
<i>Vánoční strom Republiky</i>	419
*** S VLADIMÍREM CHODÍM PÍTI	420
*** V POLEDNE JSEM ZAS VOŽRALEJ	421
*** JARO LÉTO PODZIM ZIMA	422
*** TŘI PSI BĚHAJ PO HRANICI	423
*** VČERA V NEDĚLI	424
*** ACH JAK MĚ SOUŽÍ A TRÝZNÍ	425
*** S NĚŽNOU OPATRNOSTÍ PRDÍM	426
*** NEDALEKO DVEŘÍ	427
*** SÁM	428
*** S HRŮZOU KOUKÁM ŽE DĚLÁM INTIMNÍ LYRIKU	429
*** V POTOCE KDE PLÁVE MÁ HLAVA	430
<i>Epitaf</i>	431
MALÁ KNIHA	433
*** NA DLAŽBĚ NAŠEL JSEM UTRŽENÝ KNOFLÍK	435
*** KUTÁLÍM SE PO POKOJI	436
*** DNES JSEM CHTĚL PSÁT	437
*** NA STŘEŠE PROTI MÉMU DOMU	438
*** SLYŠÍM HRÁT RÁDIO	439
<i>Dívka u okna</i>	440
*** PROČ BĚHÁ DNES VÍTR ULICEMI	442
<i>Bílý holub</i>	443
*** POD HLAVOU MÁŠ NEBE NA KTERÉM SPÍŠ	445
*** Z KOMÍNA KOUŘ STOUPÁ	446
*** OKOLO OKNA HVĚZDY JDOU	447
*** BYL JSEM OPILÝ NA CHVÍLI	448
*** SLUNCE ZAPADLO	449
*** POŘÁD KOLEM A POŘÁD DOKOLA	450
*** PŘES ULICI SE KE MNĚ VALÍ	451

*** KDYŽ ROZTÁHLA NA POSTELI	452
*** SOUČASNĚ S DOMEM JENŽ PŘICHÁZÍ ZPRAVA	453
*** V KAVÁRNĚ NA NÁMĚSTÍ REPUBLIKY	454
<i>Holky</i>	455
<i>Milenky vojáků</i>	456
<i>Žně</i>	457
*** SEDĚ U STOLU O OSMÉ HODINĚ	459
*** SKUTEČNOST SE MI V HLAVĚ PŘEVALUJE	460

ZBYTKY EPOSU **461**

ČECHY PŘIPOMÍNÁJÍ MI NOČNÍK NEJSPÍŠE	463
V PODBŘEŽÍ	463
NAD PRAHOU A NAD ČECHAMI	468
NA KLIKU JSEM POVĚSIL SVÉ ŠATY	470
KDYŽ NEMŮŽEME PŘEJÍT HRANICE	470
HORY POMALU KOLEM CHODÍ	472
TAK JEDNOU V PRAZE NA SKLONKU ROKU ČTYŘIAPADESÁT	475
SANCHO PANZA VPŘEDU A JÁ VZADU	478
V PODMOKLECH	480
Z VLASŮ TVÝCH UPLETU STRUNY	482
I TY RYBY VE VODĚ	483
PO TRAMVAJÍCH PO NÁRODNÍM DIVADLE I PO MŘÍŽÍCH HROBU VÁCLAVOVA	485
JAK KRÁSNÉ A TAJEMNĚ ZNEPOKOJUJÍCÍ	488
TAK ŠLI JSME SPOLU DÁL	490
SEBĚHNEM POLEM ZE STRÁNĚ	492
ACH HOLKA JAKÁ JSI TY KRÁVA	495
A TAK ZCELA NENADÁLE	497
TAK JAKO SÁM NA SEBE SE SRANDOU OBŽALOBU SEPISOVAL RADEK	498
NO TAK VIDÍŠ — CO JSI Z TOHO MĚLA	503
OD MOŘE FOUKÁ ZAS VÍTR JARNÍ	504

KOMENTÁŘ	507
EDIČNÍ POZNÁMKA	526
VYSVĚTLIVKY	585

klasická díla v textově spolehlivém vydání
Česká knižnice
www.kniznice.cz

svazek 120

Řídí redakční rada České knižnice ve složení:

Jiří Flaišman (předseda), Jiří Holý, Pavel Janáček, Jan Linka, Filip Tomáš, Martin Valášek

Redakce: Petra Hesová

Egon Bondy

Básně a prózy (1949–1955)

Texty k vydání připravil, komentář
a vysvětlivky napsal Martin Machovec

Obálka (s použitím malby Jana Křížka
Bez názvu, 1958; Národní galerie Praha),
vazba a grafická úprava Jana Vahalíková

Výběr ilustrace Stanislava Fedrová

Odpovědná redakce Petra Hesová

Sazba písmem Tabac Robert Šváb

Tisk a knihařské zpracování Finidr, Český Těšín

Vydal Nadační fond Česká knižnice

ÚČLK FF UK, náměstí Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1

(www.kniznice.cz),

Ústav pro českou literaturu AV ČR

Na Florenci 3/1420, 110 00 Praha 1

(www.ucl.cas.cz)

a nakladatelství Host

Radlas 5, 602 00 Brno

(www.hostbrno.cz)

v Praze a Brně roku 2023 jako 2183. publikaci nakladatelství Host

640 stran

V České knižnici vydání první